

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1030

13. SIJEČNJA 2023. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Božićni domjenak SNV-a u Zagrebu

Poruke mira i tolerancije

SADRŽAJ

8

Prvi udžbenik za Hrvatski jezik
s elementima nacionalne kulture

**Uskoro u rukama
mališana**

10

Položaj i prava nacionalnih manjina
u Srbiji i Hrvatskoj (VIII.)

**Institucionalni okvir
u Srbiji**

12

Mirko Ostrogonac,
narodni zastupnik

**Govoriti prave stvari
u skladu s temama**

20

Razgovor s povodom:
Dragan Dražić, predsjednik
Udruge južnobačkih Hrvata

Pvo stranka, pa udruga

34

Župa sv. Josipa Radnika u Đurđinu
**Blagoslov kuća
i obitelji**

36

Josipa Dević, pjesnikinja,
publicistica, kiparica

**Dalmatinska ikavica –
spona sa zavičajem**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

**Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju**

Mogućnost izbora i tumačenja

A što reći? Prebacili smo brojke u kalendaru. Evo nas u novoj, 2023. godini. Djed Mraz je otišao, nije stigao svježe oličiti fasade na zgradama u ovdašnjim gradovima. Mada to i nije njegov posao, bio bi to prekrasan novogodišnji dar. Ovako su ostali raznorazni grafiti i škrabotine, među ostalim i grafiti mržnje.

Takvih grafita ne manjka, kao što ne manjka ni vijesti kojima smo zatrpani putem masovnih medija. Pomalo se sa sjetom sjećam stihova iz pjesme *Nepriлагоđen* **Jure Stublića** i grupe *Film*: Danas sam bacio / radio kroz prozor / razbio se u tisuću komada / na programu nije / bilo ništa za mene / samo reklame i dileme.

Usred ogromnog broja svakodnevnih vijesti, sve je manje kvalitetnih novinarskih uradaka prilikom praćenja važnih događaja. Jedan od poznatih primjera obrta u ustaljenim perspektivama praćenja važnih događaja je djelo novinara **Jimmyja Breslina**, dobitnika Pulitzerove nagrade, koji je pokrivajući temu sprovođa tadašnjeg predsjednika **Johna Fitzgeralda Kennedeyja** promijenio do tada ustaljenu perspektivu izvješća s važnih događaja. Budući da su tada mnogobrojni novinari pokrivali ceremoniju i njegovu suprugu **Jackie**, Breslin se u svom tekstu osvrnuo na čovjeka kojem je pripala »čast« da kopa predsjednikov grob za 3 dolara po satu, kao i na liječnika koji je izvršio obdukciju.

A vijest koja je sigurno zainteresirala ovdašnje Hrvate, ali ne samo njih, bila je o nedavnom posjetu Zagrebu na tradicionalni božićni prijam Srpskog narodnog vijeća povodom pravoslavnog Božića ministra vanjskih poslova Srbije **Ivice Dačića**, uz kojega je u Zagreb stigla ministrica za eurointegracije **Tanja Mišćević**, ministar za manjinska i ljudska prava i društveni dijalog **Tomislav Žigmanov**, prvi srbijanski ministar iz redova Hrvata, te **Porfirije**, čelnik Srpske pravoslavne crkve.

Dačić je u Zagrebu naglasio sljedeće: »Ne mislimo isto po mnogim pitanjima, ali moramo razgovarati i dogovarati se«. Lijepo zvuči, ali razgovara se i dogovara se već godinama i godinama o mnogim problemima, a rezultata je malo. Kako se to ne bi otegnulo u nedogled, ministar vanjskih i europskih poslova Hrvatske **Gordan Grlić Radman** pozvao je uoči dolaska Dačića u Zagreb vlasti Srbije na rješavanje otvorenih pitanja o nestalima i odšteti logorašima. Grlić Radman je naveo da Hrvatska »očekuje odgovor Srbije« o 1.832 nestalih tijekom rata 1990-ih, odšteti logorašima, te o procesuiranju ratnih zločinaca i vladavini prava. Kada će ti odgovori stići i kada će se konkretno razgovarati o ispunjenju tih otvorenih pitanja – ne zna se.

Na tradicionalnom božićnjem prijemu okupljenima se obratio i premijer **Plenković**. Jasno je istaknuo:

»Hrvatska je bila žrtva agresije **Miloševićevog** režima i ta činjenica živi s nama, živi s obiteljima nestalih, s vojnicima, braniteljima, civilima. To naslijeđe je teško« i dodao da se pomirenje mora temeljiti na činjenicama. Najavio je da će Vlada Hrvatske činiti sve da se pronađu nestali, ali i da se grade mostovi solidarnosti.

Na nama je izbor koje ćemo vijesti čitati ili slušati, a najvažnije je kako ćemo ih tumačiti.

Z. Sarić

Žigmanov i Vojnić kod Plenkovića

Predsjednik DSHV-a i ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog u Vladi Srbije **Tomislav Žigmanov** susreo se u četvrtak, 5. siječnja, u Zagrebu s predsjednikom Vlade Hrvatske **Andrejom Plenkovićem**.

»Nastavljamo zajedno raditi na boljem položaju Hrvata u Srbiji, kao i realizaciji projekata za očuvanje hrvatskog kulturnog i jezičnog identiteta«, naveo je Plenković u objavi na Twitteru.

»Redovitost komunikacije s predsjednikom hrvatske Vlade Andrejom Plenkovićem omogućuje i redovitost evaluiranja našega položaja, potreba, političkih projekata i njihovih ishoda. Ovaj susret je, u tom smjeru, bio iznimno sadržajan«, ističu iz DSHV-a.

S premijerom Plenkovićem se u petak, 6. siječnja, sastala i predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**. Tom prilikom on joj je zahvalio na svemu što radi za boljitak hrvatske manjine u Srbiji.

Također, istaknuo je da će Vlada Hrvatske podupirati napore ključnih institucija Hrvata u Srbiji i štititi njihove nacionalne, kulturne i identitetske interese.

Susret Žigmanova i Šimprage

Nakon Božićnog prijama Srpskog narodnog vijeća, u petak, 6. siječnja, predsjednik DSHV-a i ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Tomislav Žigmanov** sastao se s potpredsjednicom Vlade Republike Hrvatske i dužnosnicom Samostalne demokratske srpske stranke **Anjom Šimpraga**. Tijekom otvorenog i srdačnog razgovora oni su razmijenili svoja iskustva u radu vlada, iskazali zadovoljstvo što su u prilici sudjelovati u institucijama na državnoj razini u kojima se donose odluke te govorili o izazovima s kojima se suočavaju.

Na koncu, bilo je riječi i o programima suradnje između institucija dvije zajednice.

Crkva Uznesenja BDM u Zemu proglasa za spomenik kulture

Na prijedlog Zavoda za zaštitu spomenika kulture grada Beograda, Vlada Srbije je proglasila crkvu Uznesenja Blažene Djevice Marije u Zemu za kulturno dobro, a Beograd je na taj način dobio 445. spomenik kulture, priopćio je Zavod za zaštitu spomenika kulture.

Zavod u priopćenju podsjeća da je temeljni kamen za crkvu Uznesenja Blažene Djevice Marije u Zemu položen 1785. godine, a da je 1794. crkva »stavljena pod krov«.

»Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije u Zemu ima kulturno-povijesne i arhitektonsko-urbanističke vrijednosti u kontekstu beogradskog spomeničkog naslijeđa. Predstavlja markantno obilježje i značajnu spomeničku vrijednost prostorne kulturno-povijesne cjeline 'Stara jezgra Zemu' koja je proglašena za kulturno dobro od velikog značaja za Republiku Srbiju 1979. godine«, ističe se u priopćenju.

Božićni domjenak Srpskog narodnog vijeća u Zagrebu

Oživjeti konstruktivni dijalog i suradnju

***Deklaracija o suradnji Hrvata iz Srbije i Srba iz Hrvatske potpisana 5. siječnja *
Poruke mira i tolerancije, uz naglasak na nužnost »odleživanja odnosa«
između Hrvatske i Srbije, poslane su s Božićnog domjenka SNV-a***

Predsjednici Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov** i Samostalne demokratske srpske stranke **Milorad Pupovac** potpisali su u Zagrebu 5. siječnja *Deklaraciju o suradnji Srba iz Hrvatske i Hrvata iz Srbije*. Taj dokument ratificiran je u kolovozu prošle godine na znanstvenom skupu o srpsko-hrvatskim odnosima, koji se dulji niz godina održava u Golubiću Obrovačkom i na kojem sudjeluju znanstvenici, ali i politički predstavnici Hrvata u Srbiji i Srba u Hrvatskoj.

Potpisivanje se dogodilo dan prije tradicionalnog Božićnog prijema Srpskog narodnog vijeća na kojem se uz suradnike, prijatelje i simpatizere SNV-a, okuplja i hrvatski državni vrh, kao i delegacija Vlade Srbije. Božićni blagoslov udijelio je patrijarh Srpske pravoslavne crkve **Por-**

firije, a dodijeljene su i tradicionalne godišnje nagrade SNV-a. Ove godine prijam je održan 6. siječnja u Kristalnoj dvorani hotela *Westin* u Zagrebu, a posebnu pažnju javnosti izazvao je dolazak visoke delegacije Vlade Srbije koju je predvodio prvi potpredsjednik **Ivica Dačić** koji se odmah nakon završetka prijema na zatvorenom sastanku sastao s hrvatskim kolegom **Gordanom Grlićem Radmanom**, što je najavljivano kao početak otopljanja već dugo »zaleđenih« odnosa Zagreba i Beograda.

Deklaracija o suradnji Srba iz Hrvatske i Hrvata iz Srbije

»*Deklaracija* sadrži sve ključne, vitalne točke od interesa za Hrvate u Srbiji, kao i za Srbe u Hrvatskoj, koje se tiču i svih prava i okolnosti u kojima se ona ostvaruju«,

rekao je u uvodnom obraćanju na tiskovnoj konferenciji **Pupovac** i naglasio da su tekst usvojila stranačka tijela SDSS-a i DHSV-a, kao i manjinska samoupravna tijela SNV-a i Hrvatskog nacionalnog vijeća, prenosi list srpske nacionalne manjine u Hrvatskoj *Novosti*.

»Nakon što smo bili posvećeni suradnji naših zajednica, obnavljanju političkog dijaloga i suradnje između država u kojima žive naša dva naroda, stekli su se uvjeti da potpišemo *Deklaraciju* dan prije prijema SNV-a na kojem niz godina nije bilo susreta između najviših državnih dužnosnika dviju zemalja«, kazao je **Pupovac** i dodao da on i **Žigmanov** »aktivnim sudjelovanjem doprinose da prijam bude obo-

gaćen susretom predstavnika političkog vrha kojeg već dugo nije bilo».

Predsjednik DSHV-a i ministar u Vladi Srbije Tomislav Žigmanov je istaknuo da *Deklaracija* kao dokument o suradnji dvije manjinske zajednice nije slučajno tada ratificirana i sada potpisan.

»*Deklaracija* je posljedica bogate i raznovrsne suradnje kad su u pitanju institucije hrvatske zajednice u Srbiji i srpske u Hrvatskoj: od političkih stranaka, preko kulture i obrazovanja sve do sporta. Temeljno poslanje i misija DSHV-a je da, osim stvaranja ključnih pretpostavki za poboljšanje položaja hrvatskog naroda u Srbiji, to činimo odgovorno kao i da artikuliranjem toga interesa stvaramo prakse koje će omogućiti da se ta platforma realizira u širim državnim, društvenim i narodnosnim okvirima. U tom smislu naša suradnja sa srpskom zajednicom u Hrvatskoj je prirodna, jer je dio naših temeljnih političkih okvira«, istaknuo je Žigmanov.

Rekao je i »da suradnja dvaju naroda i dvije države ne bi smjela imati alternativu«, i da »bi voljeli da se neka od brojnih otvorenih pitanja između dviju država trajno zatvore«.

Naslijeđe koje opterećuje odnose

Čestitajući Božić pravoslavnim vjernicima tradicionalnim pozdravom »Mir Božji, Hristos se rodi« hrvatski premijer **Andrej Plenković** je naglasio kako mu je drago da je i ove godine imao priliku doći na prijem.

»Drago mi je da smo surađujući proteklih godina, a od prvog dana želio sam da sve nacionalne manjine zastupljene u Saboru budu partneri vladajućoj koaliciji, uspjeli u hrvatskom društvu graditi tolerantno ozračje i jednakost, popuniti sve praznine koje postoje u međusobnim odnosima, ispravljati nepravde, činiti civilizacije iskorake i iznad svega dati generacijski doprinos pomirbi kao temeljnoj vrijednosti«, rekao je Plenković i podsjetio na ratna razaranja kada je Hrvatska bila, kako je rekao, žrtva **Miloševićevog** režima.

Podsjetio je na obitelji poginulih, nestale, sve vojnike i branitelje.

»To naslijeđe je teško i opterećuje odnose Hrvatske i Srbije i to je činjenica. Ti odnosi se moraju prije svega

temeljiti na istini i stvarnim koracima isprike i pomirbe. Bitno je da razumijemo te činjenice i ne ignoriramo ono što je među nama. Time se sve vlade, pa tako i naša, moraju baviti. Činit ćemo sve da pronađemo nestale i da se procesuiraju ratni zločini koji ne zastarijevaju, ali ćemo i učiniti sve da gradimo mostove suradnje. To činim i ja osobno. Ponekad čak na uštrb popularnosti u vlastitom biračkom tijelu. Radim to svjesno i namjerno«, kazao je Plenković.

Zahvalio je predstavnicima SNV-a na podršci, lojalnosti i iskrenom partnerstvu koje traje već sedmu godinu. Suradnju je nazvao čvrstom i baziranom na povjerenju.

Iskazao je i zadovoljstvo što je hrvatska manjina u Srbiji dobila novi život, ne samo preko institucionalne zastupljenosti Žigmanova u Vladi nego i šire, što otvara nove šanse za artikuliranje vlastitih interesa, zaštitu identiteta, kao i utjecaja na dodijeljen portfelj.

Pozdravio je sporazum o suradnji SNV-a i DSHV-a, nazvavši ga pravom porukom što nacionalne manjine mogu i trebaju raditi kako bi utjecali na unaprjeđenje odnosa između dviju država. Najavio je skoro završavanje *Hrvatske kuće* u Subotici kao mjesta okupljanja hrvatske manjine, prenose *Novosti*.

Utišati i osuditi svaki govor mržnje

Burno pozdravljeni Dačić u svom govoru naglasio je zajedničke vrijednosti mira, tolerancije i solidarnosti.

»Od ovog današnjeg prijema se mnogo očekuje, jer je napravljena takva atmosfera da su očekivanja podignuta visoko. Najbolji odnosi Srbije i Hrvatske prvenstveno su u interesu naša dva naroda, ali i čitave regije. Osim naše brige za Srbe u Hrvatskoj, moje prisustvo ovdje snažna je poruka o potrebi razgovora i redefiniranja odnosa Beograda i Zagreba. Mi ne mislimo isto o brojnim pitanjima, ali moramo razgovarati i dogovarati se. Zato smo danas ovdje, na prijedlog predsjednika **Aleksandra Vučića** koji je zadužio mog novog kolegu ministra Žigmanova da zajedno s Miloradom Pupovcem – uz potpisivanje njihovog Sporazuma o suradnji – nađemo i adekvatne povode za oživljavanje konstruktivnog dijaloga. Taj dijalog na ravnopravnoj osnovi uz međusobno uvažavanje predstavlja jedini put za rješavanje svih otvorenih pitanja koja nas na

žalost i dalje opterećuju», rekao je Dačić.

Naglasio je kako je Srbija svjesna da su neka od njih ozbiljna i teška kao i da ne mogu biti riješena u kratkom roku, ma koliko to željeli ubrzati. Založio se da državni vrh obiju zemalja kontinuirano i dosljedno osuđuje govor mržnje i etnički motivirane napade što bi pridonijelo jačanju povjerenja. Rekao je da Srbija aktivno radi na jačanju položaja Hrvata u Srbiji, čemu svjedoči i činjenica da je Žigmanov postao ministar. Podsjetio je da je Vlada Srbije otkupila rodnu kuću bana **Josipa Jelačića**, što je također ocijenio kao iskorak u odnosima.

»Obično se Badnji dan i Božić provode u društvu najmilijih. Ne vjerujem da smo mi najmiliji jedni drugima, ali tu smo gdje smo i moramo živjeti zajedno, a kad je već tako, onda je valda red da živimo u miru«, rekao je, među ostalim, potpredsjednik Dačić, s kojim je, uz Žigmanova, u Zagreb došla i ministrica za EU integracije **Tanja Mišćević**.

Pupovac je u svom obraćanju istaknuo kako je naročito važno da se utiša svaki govor mržnje i vrijeđanje stradanja jednih od drugih.

»S punom sviješću o važnosti hrvatsko-srpskih otvorenih pitanja koja čekaju svoje odgovore, kao što su pitanja nestalih, ratnih zločina i komemorativnih praksi, želio bih ovdje istaći i važnost otvorenosti granica s našim susjedima. U ovoj prilici posebno granice između Hrvatske i Srbije. Ističem to zbog toga što bi šengenski režim, koji je također uspostavljen s prvim danom ove godine i režim dijaloga između Hrvatske i Srbije, za koji bismo željeli da se počne uspostavljati s današnjim danom, koegzistiraju

na najbolji mogući način – otvoreno koliko je to moguće i trajno otvoreno kako bi se sva otvorena pitanja mogla rješavati«, kazao je Pupovac.

Orijentirati se na dobro

Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća u Srbiji **Jasna Vojnić** kazala je da obje zajednice – i hrvatska u Srbiji i srpska u Hrvatskoj – moraju biti ravnopravan dio vlasti i adekvatan dio proračuna, kao i postotka zaposlenih, ali i spojnica dviju država. Kazala je kako je vrijeme da Hrvati u Srbiji dobiju svoj školski centar i budu zastupljeni na svim razinama vlasti.

»Raduje nas jer i mi sada znamo kako je to imati ministra u Vladi svoje vlastite države. Vršak leda počeo se danas otapati. No, cijeli greben još uvijek je pred nama. Vjerujemo da bi riješeno pitanje vratilo mir u naše obitelji i da bi osude govora mržnje svih nas unijele sigurnost u domove«, rekla je Vojnić.

Patrijarh SPC-a Porfirije podsjetio je na potrebu stalne borbe protiv zla.

»Bog je pronašao put do nas, jedanput za svagda, bez obzira na naše egoizme i sebičnosti. Time nam je pokazao da postoji put do drugih ljudi, usprkos granicama koje ljudi prave. Život treba biti orijentiran na dobro pa će zlo biti odmah marginalizirano. Drago mi je da smo se ovdje sabrali i da je sastav sabora ovakav. Bez obzira na naše različitosti, svi smo pozvani da budemo narod Božji i građani carstva nebeskog«, poručio je patrijarh Porfirije.

Priredila: J. D.

Prvi udžbenik za Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture

Uskoro u rukama mališana

»Ovaj udžbenik je značajan za hrvatsku zajednicu jer je prvijenac takve vrste, koji prezentira jezik, kulturu i baštinu Hrvata našim najmlađim učenicima«, kazala je Margareta Uršal

Učenici koji pohađaju prvi i drugi razred osnovne škole, točnije izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, početkom drugog polugođa, odnosno već narednog tjedna u ruke će dobiti prvi autorski udžbenik za ovaj predmet koji u Vojvodini ukupno izučava oko 500 učenika u osnovnoj i srednjoj školi.

Ovo je jedan od planirana četiri udžbenika koji, po riječima predsjednice Odbora za obrazovanje pri Hrvatskom nacionalnom vijeću **Margarete Uršal**, trebaju pokriti sve razrede osnovne škole.

Prvijenac za najmlađe

Izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture izučava se u osnovnim školama već gotovo 20 godina, a do sada je izgled sata ovisio o volji i snalazljivosti učitelja, odnosno nastavnika. Snalazili su se kako su znali i mogli, no svih ovih godina uspjeli su animirati djecu i u današnje vrijeme ih privući da na satu hrvatskog jezika čuvaju svoj govor, identitet, ali isto tako da upoznaju kulturu, običaje i tradiciju Hrvata u Vojvodini, kao i brojne zanimljivosti Hrvatske, a prije svega da se usavršavaju u hrvatskom jeziku. Udžbenik će im u radu biti velika olakšica, a osim njima udžbenik je od velikog značaja i hrvatskoj zajednici.

»Udžbenik je pomoćno nastavno sredstvo. Živu riječ nastavnika ne može zamijeniti nikakav udžbenik, ali on ipak nudi mnoštvo sadržaja koji mogu biti značajni ako ih nastavnik na pravi način interpretira i prezentira učenicima te nauči i potakne ih da iz njega uče. Ovaj udžbenik je značajan za hrvatsku zajednicu jer je prvijenac takve vrste, koji prezentira jezik, kulturu i baštinu Hrvata našim najmlađim učenicima«, istaknula je Uršal i naglasila kako je sadržaj udžbenika propisan Programom nastave i učenja u kome su navedeni autori i njihova djela te smjernice za realizaciju sadržaja, dok su u drugom dijelu programa sadržaji koje pokriva povijest, kultura, baština...

Autorima, odnosno u ovom slučaju autoricama, kako je rekla Uršal, ostavljena je sloboda i kreativnost da osmisle popratne sadržaje i aparaturu udžbenika koja će ga učiniti prijemučivim za djecu. To sve trebalo je, kako je pojasnila Uršal, uvezati i smjestiti u 72 sata koji se odvijaju u bloku, što znači u 36 nastavnih jedinica koje moraju obuhvatiti tekst, radne i istraživačke zadatke, sadržaje iz gramatike i pravopisa hrvatskog jezika.

Pune tri godine s udžbenikom su se »družile« autorice, po struci učiteljica **Ljiljana Dulić** i odgojiteljica **Marina Piu-ković**. Izrada udžbenika je započela u jesen 2019. godine, te iako su imale rok od godinu dana, puno toga nije išlo po planu. Korona je pridonijela da su imale veći prekid u kontinuiranom radu, a iako je sam kostur udžbenika bio relativno brzo gotov, lektura, pregledi, dotjerivanje i finese su potrajali. Udžbenik ima preko 200 stranica, a razdvojeni su prvi i drugi razred, te je na kraju dodatak s pjesmaricom koji se može koristiti i u starijoj dobi.

Izazov koji je zahtijevao vrijeme

»Sama ideja izrade udžbenika, za kojeg znam da je prijeko potreban, činila mi se primamljiva i budući da sam znala kako ovaj predmet dugi niz godina nije pokriven odgovarajućom literaturom, prihvatila sam ovaj izazov. Mojoj odluci pridonio je i podatak da ću to raditi s Marinom koju znam već dugi niz godina. Odlučile smo zajedno krenuti u ovu novu avanturu – zvanu udžbenik. Konzultirala sam se s nastavnicima i učiteljima i uvidjela njihove potrebe. Nije mi bilo bitno niti koliko bi to novaca bilo ili što bismo mi do-

Mjestu u kojima se izučava predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture i broj učenika u aktualnoj školskoj godini:

Sot (4), Sombor (13), Srijemska Mitrovica (38 osnovaca i 23 srednjoškolca), Monoštor (122), Bereg (28), Bezdan (15), Sonta (125), Vajska (60), Plavna (20), Tavankut (16) i Đurđin (19).

bili time nego samo da udžbenik što prije dođe do školskih klupa, a to nam nije odmah pošlo za rukom», priča autorica udžbenika Ljiljana Dulić, koja je ujedno i ravnateljica OŠ *Vladimir Nazor* u Đurđinu.

S njom se slaže i Marina Piuković, koja kaže:

»Ovo je nemoguće raditi zarad novca, jer nitko ne bi radio ili nitko platio. Nas je prvenstveno vodila želja da djeca imaju iz čega raditi. Jedna drugu smo motivirale i bile jedna drugoj poticaj. Veliki je zalogaj, velika obveza i odgovornost izraditi udžbenik. Dobile smo rok godinu dana, a na kraju je bilo tri«, priča Piuković.

»Nailazile smo na brojne prepreke i osporavanja što otežavalo naš rad, no na kraju smo sve uspješno prevladale. Željele smo uraditi nešto inovativno, nešto drugačije, tako smo u udžbenik stavile QR kodove koji, one koji žele više, može odvesti na pjesmice, kratak film, priču...«, pojašnjava Dulić.

Budući da je ovo udžbenik za prvi i drugi razred, kako su sugovornice istaknule, veliki zadatak im je bio kako djeci koja u prvome razredu uče ćirilicu približiti udžbenik na latinici. Po riječima Dulićeve, analizirajući druge nacionalne manjine, udžbenici za prvi i drugi razred su uglavnom slikovnice, ali propisani plan i program su obuhvaćali puno više.

»Plan i program obuhvaća puno tekstova, pjesmica, proze, dramskih tekstova i dijelova koji sadrže običaj i

tradiciju, koja se diljem Vojvodine među Hrvatima itekako razlikuje. To je bio dodatni zadatak, uz običaje koji su nam bliski (bunjevačke), bilo je potrebno obuhvatiti i običaje Šokaca i Srijemaca. Trebale smo se prvo mi upoznati s time da bismo mogle to djeci prenijeti«, pojašnjava Ljiljana Dulić.

»U izradi ovoga udžbenika pomoglo mi je dugogodišnje iskustvo pisanja za dječji podlistak *Hrcko* i katolički list *Zvonik*. Nastojale smo zastupiti sve običaje i zapravo ta različitost je i ono bogatstvo koje smo trebale pretočiti u ovaj udžbenik, jasno primjereno uzrastu djece kojima je namijenjen. Sve je to iziskivalo dodatno vrijeme, brojne konzultacije, provjere fotografija koje zbog pravnih razloga moraju biti naše ili odobrene. Sve je to bio dodatan posao s kojim smo se prvi put uhvatile u koštac«, priča Marina Piuković i dodaje: »Svakako je ovo bilo jedno novo iskustvo. Moram istaknuti kako smo imali izuzetnu suradnju s ilustratoricom **Adrijanom** i njenim suprugom **Zoranom Vukmanovim Šimokovim**, koji je radio prijelom udžbenika. Bilo je nebrojeno puno ispravaka i dopuna, a oni su sve radili s velikim strpljenjem. Zahvaljujući njima i dizajnu mislim da je udžbenik na jednom zavidnom nivou«.

Ljiljana Dulić ovom prilikom zahvaljuje svima koji su ustupili i dozvolili da se koriste njihove fotografije, filmovi, notni zapisi... uz pomoć kojih je udžbenik obogaćen. Udžbenik će uskoro biti u školskim klupama, a to saznanje je najveća nagrada autoricama ovoga prvog udžbenika za predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture.

Udžbenik se čeka

Da se tome raduju i u školi, potvrdila je dugogodišnja nastavnica hrvatskog jezika **Tamara Lerić**, koja sve ove godine otkako postoji nastava radi u OŠ *Moša Pijade* u Beregu.

»Udžbenik svi željno čekamo. Sigurno ćemo s njime moći bolje i kvalitetnije raditi. Snalazili smo se na razne načine, pomagali jedni drugima i preko interneta tražili tekstove, a dosta toga se promijenilo kada je odobren plan i program za ovaj predmet. Moram istaknuti kako nam je **Nataša Stipančević** uvijek izlazila u susret i pronalazila adekvatne tekstove i materijale, kao i **Bernadica Ivanković** koja je uvijek bila dostupna za sav dodatni materijal. Imala sam prilike vidjeti kako će izgledati udžbenik još u radnoj verziji, te znam da će biti sjajno. Olakšat će rad svima. I djeca će moći dodatno raditi, sati će im biti zabavniji i kvalitetniji, a još i mogućnost QR kodova je nešto novo za sve nas. Sada ćemo imati sve objedinjeno na jednom mjestu«, priča Lerić i dodaje kako ove školske godine u Beregu Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture izučava 28 učenika, što je više od pola škole, budući da u cijeloj školi ima 44 učenika.

Izradu udžbenika financirala je nakladnička kuća J. P. Zavod za udžbenike, a timom za izradu udžbenika koordiniralo je Hrvatsko nacionalno vijeće. Osim spomenutih, na udžbeniku je kao lektorica radila i prof. hrvatskog jezika i književnosti **Morena Rendulić**.

Ž. V.

Institucionalni okvir u Srbiji

Lokalne samouprave nemaju izvorna ovlaštenja već su ona na republičkoj razini i zato je dobro da i nacionalnomanjinska vijeća budu na republičkoj razini, smatra Emil Lulić

Institucionalni okvir za zaštitu prava i sloboda pripadnika nacionalnih manjina čine institucije čiji je djelokrug rada važan za pitanja zaštite i praćenja provedbe njihovih prava. U Srbiji su to na državnoj razini Narodna skupština i njegova radna tijela, Pučki pravobranitelj, Povjerenik za zaštitu ravnopravnosti građana, Ustavni sud, Vlada, Savjet za nacionalne manjine, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog te nacionalna vijeća nacionalnih manjina. Na razini AP Vojvodine je to Pokrajinska vlada, dok na lokalnoj razini ne postoje predstavnička tijela, a ni same lokalne samouprave nemaju značajna ovlaštenja na tom planu. Na lokalnoj razini su osnovani savjeti za međunacionalne odnose koji po svojoj prirodi nisu manjinske institucije, ali su jednim dijelom važne jer trebaju poticati toleranciju i interkulturalnosti na lokalnoj razini.

Nacionalna razina

Narodna skupština, uz druge, donosi i zakone kojima se ostvaruje zaštita prava i sloboda pripadnika nacionalnih manjina. Odbor za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost spolova je radno tijelo Narodne skupštine, koji, među ostalim razmatra i Redoviti godišnji izvještaj Pučkog pravobranitelja i Redoviti godišnji izvještaj Povjerenika za zaštitu ravnopravnosti, te usvajaju prijedloge zaključaka koji se upućuju Narodnoj skupštini na dalje razmatranje i usvajanje.

Pučki pravobranitelj (ombudsman) je nezavisno i samostalno državno tijelo, zaduženo da štiti i unaprjeđuje poštovanje sloboda i prava. Posebnu pažnju posvećuje zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina uz prava djeteta, osoba s invaliditetom, prava osoba lišenih slobode i ravnopravnosti spolova. Bira ga i razrješava Narodna skupština kojoj odgovara za svoj rad.

Povjerenik za zaštitu ravnopravnosti je nezavisno državno tijelo formirano na osnovu Zakona o zabrani diskriminacije iz 2009. godine. Zadaci ovog državnog tijela su sprječavanje svih vidova, oblika i slučajeva diskriminacije, zaštita ravnopravnosti u svim područjima društvenih odnosa, nadzor nad primjenom propisa, kao i unaprjeđivanje ravnopravnosti. Povjerenik je ovlašten provoditi postupke po pritužbama, podnositi prekršajne prijave

i upozoravati javnost na slučajeve diskriminacije, pratiti provođenje zakona i propisa, inicirati donošenje ili izmjenu propisa i drugo.

Vlada Srbije ima svoje radno tijelo – Savjet za nacionalne manjine koje prati i razmatra stanje ostvarivanja prava nacionalnih manjina i stanje međunacionalnih odnosa u čiji sastav ulaze nadležna državna tijela i predsjednici svih nacionalnih vijeća nacionalnih manjina. Zадaci Savjeta su da prati i razmatra stanje ostvarivanja prava nacionalnih manjina i stanje međunacionalnih odnosa; predlaže mjere za unaprjeđenje pune i djelotvorne ravnopravnosti; prati ostvarivanje suradnje nacionalnih vijeća s državnim tijelima, kao i tijelima autonomne pokrajine i jedinica lokalne samouprave; razmatra uvjete za rad nacionalnomanjinskih vijeća i predlaže mjere u tom području; prati ostvarivanje međunarodnih obveza Srbije u području ostvarivanja prava pripadnika nacionalnih manjina; razmatra međunarodne sporazume koji se odnose na položaj nacionalnih manjina i zaštitu njihovih prava u postupku njihovog zaključivanja; razmatra nacрте zakona i drugih propisa od značaja za ostvarivanje prava nacionalnih manjina i o tome daje mišljenje Vladi i potvrđuje simbole, znamenja i praznike nacionalnih manjina na prijedlog nacionalnih vijeća.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog u svom djelokrugu rada je zaduženo, među ostalim, za zaštitu i unaprjeđenje ljudskih i manjinskih prava; izradu propisa i praćenje usuglašenosti domaćih propisa s međunarodnim ugovorima i aktima. Zaduženo je za opća pitanja položaja pripadnika nacionalnih manjina; vođenje registra i izbor nacionalnih vijeća nacionalnih manjina; vođenje posebnog biračkog popisa; položaj pripadnika nacionalnih manjina i ostvarivanje manjinskih prava; ostvarivanje veza nacionalnih manjina s matičnim državama; položaj i ostvarivanje ovlaštenja nacionalnih vijeća nacionalnih manjina. Ministarstvo realizira i Proračunski fond za nacionalne manjine na osnovu prijedloga Savjeta za nacionalne manjine koji svake godine donosi Program za dodjelu sredstava iz ovog fonda i utvrđuje prioriteto područje financiranja.

Lulić: Republička razina najvažnija

Načelnik uprave Mađarskog nacionalnog vijeća, pravnik **Emil Lulić** ocijenio je za *Hrvatsku riječ* kako je zakonski okvir kao i institucionalni na zadovoljavajućem nivou:

»Institucionalni okvir potječe još iz vremena SRJ kada je 2002. usvojen Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina koji je kasnije postao Zakon Republike Srbije. Odredbe ovog Zakona su postale u velikom dijelu sastavni dio Ustava Srbije koji na veoma zadovoljavajućoj razini uređuje područje prava pripadnika nacionalnih manjina. Područje manjinskih prava je uređeno na takav način da su individualna prava mahom u Ustavu, a kolektivna prava su garantirana Ustavom, a bliže uređena Zakonom o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina i mislim da je zakonodavni okvir sasvim u redu. Sama činjenica da Srbija garantira kolektivna prava pripadnicima nacionalnih manjina je veliki iskorak i tu su i nacionalna vijeća koja u ovakvom vidu ne postoje nigdje drugdje. U Hrvatskoj su ona organizirana na lokalnoj razini i samim tim je njihovo djelovanje manje, a imamo Mađarsku gdje manjinska samoupravna tijela postoje i na državnoj i lokalnoj razini, ali zbog male brojnosti mogu mnogo više postići na lokalnu. Ali u Srbiji, u sustavu koji postoji, moramo reći da su nadležnosti iz područja manjinskih prava na republičkoj razini i samo neka posebna ovlaštenja ima Pokrajina, ali mi na razini lokalne samouprave nemamo nadležnosti upravljanja nacionalnim manjinskim pravima. Lokalne samouprave nemaju izvorna ovlaštenja već su ona na republičkoj razini i zato je dobro da i nacionalnomanjinska vijeća budu na republičkoj razini. Osobno sam protiv decentralizacije nacionalnih vijeća, oni pravno trebaju postojati kao centralne institucije s nadležnostima na republičkoj razini, a organizacijski se vijeća mogu ustrojiti da budu bliža građanima kroz regionalne urede, ali ne na način da se svedu na općinski nivo gdje u suštini nacionalna vijeća nemaju sugovornika«, smatra Lulić,

te dodaje kako je cilj nacionalnomanjinskih vijeća izgraditi odnose povjerenja i suradnje s ministarstvima od značaja za ostvarivanje manjinska prava.

S druge strane, bitna je i Pokrajina »između ostalog zato što vrše određena ovlaštenja i financiraju rad nacionalnih vijeća i manjinske medije«.

»To je naslijeđe iz ranijeg doba, ali veoma značajno i ono se pokazalo kao neminovnost. Osim toga, Pokrajinska vlada ima, što je veoma važno, inspekciju u svezi službene uporabe jezika i pisma i zbog toga službena uporaba jezika dobija veći značaj«, kaže Lulić.

Što se tiče lokalne razine, Lulić kaže kako treba spomenuti lokalnog ombudsmana i savjete za međunarodne odnose u općinama koji, međutim, nisu prvenstveno manjinska tijela već tijela koja trebaju raditi na stvaranju tolerancije i interkulturalnosti na općinskoj razini.

»Imamo svijetle primjere gdje su ova tijela zaživjela i imaju svoj proračun, ali u mnogim mjestima nisu zaživjela«, smatra on.

I na koncu, Lulić ističe, tu su i međunarodne organizacije koje prate, odnosno rade monitoring ostvarivanja prava nacionalnih manjina:

»Među njima je svakako Vijeće Europe gdje smo ravnopravna članica, zatim Europska unija i Organizacija za europsku sigurnost i suradnju. Tu je važan i civilni sektor, međutim njihove aktivnosti ovise od financiranja i financijera, ali vrijedi ih ipak istaći jer ostvaruju aktivnosti u ovom području«.

Jasminka Dulić

Kroz serijal članaka podastrijet ćemo pojedine aspekte zakonskih rješenja, institucija, društvenih normi i pokazatelja društvenog položaja od značaja za bolje razumijevanje položaja nacionalnih manjina kada su u pitanju Hrvati u Srbiji i Srbi u Hrvatskoj kao pripadnici nacionalne manjine.

Mirko Ostrogonac, narodni zastupnik

Govoriti prave stvari u skladu s temama

Intervju vodio: Zvonko Sarić

Odlukom Republičke izborne komisije i tijela Skupštine Srbije, podnošenjem ostavke **Tomislava Žigmanova**, koji je prihvatio imenovanje za ministra za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, narodni zastupnik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini u državnom parlamentu postao je **Mirko Ostrogonac**, što je i potvrđeno na plenarnoj sjednici 26. listopada prošle godine.

Mirko Ostrogonac je rođen 1951. godine u Maloj Bosni. Diplomirao je 1975. godine na Poljoprivrednom fakultetu u Novom Sadu. Radio je u subotičkom *Agrokombinatu*,

gdje provodi 20 godina radeći na transferu novih znanstveno-agrotehničkih rješenja u proizvodnji. Više od deset godina bio je pomoćnik direktora za biljnu proizvodnju, a narednih pet godina djelatnik Poljoprivredno-stručne službe *Agros-zavod Subotica*, da bi u razdoblju od 2000. do 2004. obnašao funkciju člana Izvršnog odbora općine Subotica – resor poljoprivrede. Do odlaska u mirovinu 2016. bio je djelatnik u Gradskoj upravi Subotica. Angažiran je u radu subotičkog Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo*, a jedan mandat obnašao je dužnost predsjednika Upravnog odbora Centra. Gotovo 20 godi-

Ja sam zapravo u politiku došao preko struke * Biti narodni zastupnik je velika čast, sukladno tome je i velika obveza. Moraš biti izložen fokusu javnosti i moraju se govoriti prave stvari u određenim trenucima u skladu s temama. Naši rezultati se moraju vidjeti u praksi u svakodnevnom životu građana * Založio sam se za obnovu programa na hrvatskom jeziku na Radio Subotici * Važno je da predstavnici poljoprivednika mogu pregovarati s prerađivačima ili primjerice s Vladom o mjerama poticaja za razvoj poljoprivrede

na član je DSHV-a i aktualni je predsjednik DSHV-a Podružnice Subotica. U Skupštini Srbije član je zastupničke grupe »Za pomirenje – SPP – USS – DSHV«.

S Mirkom Ostrogoncem razgovarali smo o njegovom radu narodnog zastupnika, a među ostalim i o problemima poljoprivrednih proizvođača.

► Dugo ste u politici, koji je bio Vaš prvi mandat u zakonodavnoj vlasti, a kako sada izgleda, protiče Vaš radni dan narodnog zastupnika?

Ja sam zapravo u politiku došao preko preko struke. Naime, 2000. godine trebao je jedan izvršitelj u subotičkoj Gradskoj upravi i onda su mene imenovali kao agromoma za resor poljoprivrede. Na početku sam bio malo rezerviran prema tome, ali sam prihvatio biti članom Izvršnog odbora općine Subotica, što znači da sam bio dio izvršne vlasti u Skupštini grada Subotice. Tu sam ostvario kontakte s političarima i imao sam prilike učiti kako se te političke vještine formiraju i koriste. Sada kao narodni zastupnik nemam klasično radno vrijeme. Znači, kada je zasjedanje Skupštine nazočan sam na sjednicama koje nominalno traju od 10 do 18 sati, s tim da se svaki put, ako je potreba da se dnevni red realizira u nekom roku, sjednica produži i nakon 18 sati. Bio sam za sada nazočan na tri sjednice. Ima i jednosatna pauza u radu od 14 do 15 sati. Ne mora se biti non-stop prisutan na sjednicama, naravno mora se voditi račun o tome kada sam na listi za obraćanje. Ta lista se utvrđuje prije samog početka sjednice Skupštine, šef zastupničke grupe prijavljuje da će određeni zastupnik govoriti o određenoj temi koja je na dnevnom redu. A tijekom same sjednice zastupnik može reklamirati povredu poslovnika ili u nekim danima, obično utorkom i četvrtkom, može se postaviti zastupničko pitanje ministarstvu ili ministru, ako je nazočan na sjednici. Znači, ono što mene kao zastupnika zanima, a za to se ima tri minute. U danima kada se ne održavaju sjednice mi smo kod svojih kuća, s tim da moramo vršiti svoju edukaciju, upoznavati se sa sustavnim zakonima i sa zakonom o Narodnoj skupštini i poslovníkom o radu Skupštine. Mora se znati procedura rada Skupštine. Jednostavno rečeno: učim. Živim u Žedniku, a uoči sjednice

doputujem i smjestim se u hotelu. Budući da se sjednice završavaju oko 20 sati, onda je naporno odmah se vraćati kući. Biti narodni zastupnik je velika čast, sukladno tome je i velika obveza. Moraš biti izložen fokusu javnosti i moraju se govoriti prave stvari u određenim trenucima u skladu s temama. Naši rezultati se moraju vidjeti u praksi u svakodnevnom životu građana.

► Zbog čega ste kao narodni zastupnik ispred DSHV-a postali član zastupničke grupe »Za pomirenje – SPP – USS – DSHV«? Tko su članovi?

Tri narodna zastupnika Stranke pravde i pomirenja **Jahja Fehratović, Usame Zukorlić i Zaim Redžepović** formirali su zastupničku grupu u kojoj je uz mene i **Milija Miletić**, predstavnik Ujedinjene seljačke stranke. Ušao sam u tu zastupničku grupu zbog određenih sličnosti. DSHV i SSP imaju ministre u Vladi i radom naše zastupničke grupe podržavamo ono što smatramo dobrim u radu Vlade. Stranke u ovoj zastupničkoj grupi su regionalnog karaktera ili su stranke manjinskih zajednica i u tom smislu mi imamo u prvom planu promoviranje i afirmiranje položaja naših manjinskih zajednica na području kulture i obrazovanja, ali isto tako i intenziviranje regionalnog razvoja, prije svega u području infrastrukture, zatim razvoja poljoprivrede, male privrede, turizma... Svega onoga što je na nekon fonu očekivanja onoga što je potrebno regijama. Imamo želju i nastojat ćemo da se ti ruralni prostori više razvijaju. Zastupnička grupa ima svoj ured gdje se konzultiramo i dogovaramo o našem radu, a imamo i tajnice koje opslužuju u svezi tehničkih pitanja koja su nama potrebna u radu.

► Koncem prošle godine Narodna skupština je usvojila izmjene Zakona o privremenom uređivanju načina naplate takse za javni medijski servis i dopunu Zakona o javnim medijskim servisima, koje je podnijela Vlada. Što ste istaknuli tijekom zasjedanja Skupštine u svezi ove teme?

Iskoristio sam priliku da se prvi put obratim javno na sjednici Skupštine. Istaknuo sam da je Radio Subotica dugo godina imala program, trosatnu radio emisiju na hrvatskom jeziku koja je po meni bila izuzetno dobro konci-

pirana. Imala je svoju malu redakciju, a obuhvaćala je u svome radu probleme hrvatske zajednice, te razne događaje iz sfere kulture pa do sporta. Tako je naša zajednica bila dobro informirana o tim pitanjima i događanjima koji se njih neposredno tiču. Konstatirao sam da je to pravdano, gašenje programa, postupkom privatizacije, svi lokalni mediji su privatizirani. Istaknuo sam da je ovo što sada imamo na Radio Subotici samo formalno u svezi programa na hrvatskom jeziku, pročitaju se vijesti za pet minuta. Založio sam se za obnovu programa na hrvatskom jeziku. I najveći svjetski elektronički mediji, kao što su BBC ili CNN, traže podršku iz državnog proračuna, iako imaju ogromne prilode od reklama. Ovdašnji manjinski medijski servisi nemaju šanse na ekonomskom tržištu da budu samoodrživi. Bilo bi dobro da Hrvatsko

Potrebno je informiranje i pomlađivanje članstva. Neprestano je potrebno biti u kontaktu s članstvom i u koordinaciji. Moraju se permanentno pratiti njihove aktivnosti, njihovi prijedlozi i očekivanja. Uspjeh neke stranke se zasniva na dobrom radu na terenu. Bez kvalitetnih ljudi na terenu i njihovog rada, kao i podrške tom radu na terenu nema nekih ozbiljnih rezultata

nacionalno vijeće, čija je jedna od nadležnosti i područje informiranja, preuzme na sebe operacionalizaciju te ideje o pokretanju programa na hrvatskom jeziku na programu Radio Subotice, a Vlada bi trebala podržati takvu inicijativu.

► **Skupština Srbije je usvojila 9. prosinca Zakon o proračunu za 2023. godinu. Kako komentirate ovaj proračun i je li realno očekivanje da će ove godine srpska privreda ostvariti rast od 2,5 posto?**

Proračun je optimalno projektiran u ovim privrednim uvjetima. Po meni bi bilo realno i čak uspjeh da rast bude 1,5 posto, iako je to nizak postotak, ali to bi već bilo jako dobro, jer teško je u svim ovim uvjetima poremećaja tržišta na globalnoj razini očekivati sada neku ekspanziju. Zapravo, recesija se pojavljuje na globalnoj razini na svjetskom tržištu, time i na regionalnim tržištima, tako da ako se ostvari makar i neki minimalni rast i to će biti dobro.

► **Koji su najveći problemi u području poljoprivrede?**

Poljoprivreda je konstantno izložena prije svega jednoj velikoj ovisnosti od klimatskog faktora, jer to je tvornica

pod otvorenim nebom tim prije što sada imamo strahovito izraženu dinamiku globalnih klimatskih promjena i imamo stresne situacije kakva je bila prošle godine da smo mi na području Subotice jedva imali jednu tonu kukurza po hektaru. Prošle godine nije bilo ni dovoljno zimske vlage, a najžešće temperature bile su u najkritičnijem momentu krajem šestog i početkom sedmog mjeseca. U sedmom mjesecu je palo samo deset mililitara vodenih taloga, a šezdeset posto vodenih taloga palo je od prvog kolovoza pa dalje kad su već faktički bile zakašnjele te padaline. Znači, prije svega je problematika drastične klimatske promjene i to će biti sve veći problem. Drugi problem je po meni izloženost nelojalnoj konkurenciji na svjetskom tržištu preko damping cijena. Mi maltene neograničeno uvozimo zamrznuto svinjsko meso, goveđe također, po damping cijenama i takav uvoz obara konkurentnost domaćeg proizvođača. Svjedoci smo toga da je stočarstvo palo na najniže moguće grane. Pogotovo mliječno stočarstvo, a sreća je da se proizvođači sve više okreću tzv. tovnom govedarstvu. Oni se više ne bave mužom krava nego imaju tzv. krava-tele sistem proizvodnje. Znači, dok ne poraste tele maksimalno se iskoristi kapacitet prirodne ishrane i ulazi se u završno finiširanje tova grla. Primjerice, u Izraelu jedna govedarska farma ne može imati više od 40 goveda zato što se i drugi trebaju baviti tim poslom. A ovdje, jesu li farmeri koji obrađuju 500-600 hektara zemlje zainteresirani da se bave stočarstvom? Pa nisu. Stočarstvo je vrlo zahtjevno, nema slobodnih dana, svaki se dan radi, a položaj na tržištu je gori od prodaje ratarskih proizvoda. Veliki je problem i upropaštavanje preradnih kapaciteta, a došlo je i do velikog ukрупnjavanja farmerskih gospodarstava. Znači, to više nisu sećljačka gospodarstva i oni već sada imaju toliki kapacitet poslovanja i ekonomske snage i proizvodno-tehničkih zahtjeva, koristeći tehniku u svom proizvodnom ciklusu da će proizvodnja koja se bazira na obiteljskom gospodarstvu sve teže opstati. Ovu problematiku ću iznositi i u Skupštini kao narodni zastupnik. Mi smo imali ograničeni zemljišni maksimum do 1992. godine, do 10 hektara. Sada zakon više ne ograničava zemljišni maksimum.

► **Završili ste Poljoprivredni fakultet i do odlaska u mirovinu radili ste taj posao, dakle u poljoprivredi ste bili dulje od četiri desetljeća. Što je sada drugačije?**

Dogodile su se stvari koje se nisu mogle zamisliti. Kao prvo, povećao se zemljišni maksimum. Oni koji su bili spremni to su iskoristili. Tri-četiri generacije su bile u stanju održavati obiteljska gospodarstva i da imaju neki stalni progres u jačanju svojih gospodarstava i neki su uspjeli ukрупnjavati svoje posjede. S druge strane, tzv. društvena poduzeća u području poljoprivrede izgubila su monopol da obrađuju državno zemljište. Državno poljoprivredno zemljište sada ide na dražbu i farmeri u 80 posto slučajeva su zakupci tog poljoprivrednog zemljišta. S druge strane je ovakav tehnički napredak bio nezamisliv. Prije su tu bili traktori od 30, 50 pa do 80 konjskih snaga po jednom obiteljskom gospodarstvu, sada su to minimum 120 konjskih snaga, pa do 200 konjskih sna-

ga, veliki tehnički napredak se dogodio i u proizvodnji prateće mehanizacije i kombajna, produktivnost rada je porasla. To su novine koje su dobre s aspekta unaprjeđenja i razvoja produktivnosti rada. Međutim, to je zapravo američki model razvoja poljoprivrede. Oni imaju jako velike površine i tamo je normalno da jedno poljoprivredno gospodarstvo ima 1.000 hektara. U Europi najveći prosjek ima Engleska s nekih 70 hektara po gospodarstvu, Njemačka 35 hektara, Francuska 45 hektara, Austrija 20 hektara. Oni se ne bave samo ratarstvom nego i intenzivnim stočarstvom. Od 2004. godine su sjemenske multinacionalne kompanije ušle sa svojim sortama na naše tržište i to je bila promjena. To je donijelo progres u smislu povećanja prinosa i nekih genetskih struktura. Međutim, to je dovelo i do pada kvalitete, jer domaći asortiment je bio kvalitetniji. Ne može se imati jako visok prinos i visoka kvaliteta proizvoda. Domaći asortiment je više prilagođen ovoj klimi, podneblju i zemljišnjim uvjetima koji su tu. Međutim, ti genetski materijali su pored svega toga fantastični. Izbor je na samom proizvođaču.

► **Subotički poljoprivrednici su nedavno osnovali svoje udruženje. Koliko su takva udruženja potrebna poljoprivrednicima?**

To treba pozdraviti. Subotica ima tradiciju u tom vidu organiziranja. U svezi udruženja važno je da predstavnici poljoprivrednika mogu pregovarati s prerađivačima ili primjerice s Vladom o mjerama poticaja za razvoj poljoprivrede.

► **Predsjednik ste subotičke Podružnice DSHV-a. Što će biti prioritet rada ove podružnice u narednom razdoblju?**

Odbor ove Podružnice kao najveći u okviru DSVH-a ima osnovnu zadaću da brine o funkcioniranju i održavanju tekućeg rada mjesnih organizacija DSHV-a, kojih u Subotici ima šesnaest. Potrebno je informiranje i pomlađivanje članstva. Neprestano je potrebno biti u kontaktu s članstvom i u koordinaciji. Moraju se permanentno pratiti njihove aktivnosti, njihovi prijedlozi i očekivanja. Uspjeh neke stranke se zasniva na dobrom radu na terenu. Bez kvalitetnih ljudi na terenu i njihovog rada, kao i podrške tom radu na terenu nema nekih ozbiljnih rezultata. Imat ćemo na proljeće izbore za mjesne zajednice na području Subotice na kojima će biti važno da se kao stranka dobro pozicioniramo, a to smo postigli i na izborima 2019. godine.

Nepoznati biser dalmatinskog zaleđa

Općina Klis je 2019. godine sredstvima EU rekonstruirala cestu koja spaja Brštanovo, Nisko i Matas u Lećevici i tako učinila bunare Rajčica pristupačnijima širem pučanstvu. Danas je ovaj lokalitet nezaobilazna turistička atrakcija na biciklističkoj ruti koja spaja Klis, Solin, Kaštela i Lećevicu * Bunari Rajčica misteriozno su mjesto o kojem ne postoji gotovo nikakvih pisanih izvora. Legenda kaže da su bili tu i prije dolaska Rimljana i da nikada nisu presušili

Prirodne i graditeljske ljepote krajolika hrvatskoga primorja poznate su diljem svijeta, međutim, malo tko zna kako dalmatinsko zaleđe krije bisere kulturno-povijesne baštine i mjesta neslućene ljepote. Jedno od takvih mjesta jesu i bunari Rajčica u Općini Klis smješteni između mjesta Nisko i Gornji Matas, udaljeni svega 40 minuta vožnje od Splita.

O bunarima Rajčica

Prirodni fenomen kliške zagore dugo je bio gotovo nepoznat javnosti, kako zbog nedovoljne istraženosti, ali i zbog nedostupnosti lokaliteta do kojeg se stizalo poljskom cestom kroz šumu. Općina Klis je 2019. godine sredstvima EU rekonstruirala cestu koja spaja Brštanovo, Nisko i Matas u Lećevici i tako učinila bunare Rajčica pristupačnijima širem pučanstvu. Danas je ovaj lokalitet nezaobilazna turistička atrakcija na biciklističkoj ruti koja spaja Klis, Solin, Kaštela i Lećevicu.

Bunari Rajčica misteriozno su mjesto o kojem ne postoji gotovo nikakvih pisanih izvora. Legenda kaže da su bili tu i prije dolaska Rimljana i da nikada nisu presušili. Čini ga 10 bunara okruženih suhozidom, a tu se također nalazi lokva za napajanje stoke. Dubina bunara nije točno definirana, ali različiti izvori govore da je ona između 1 do 8 metara. U svaki bunar vode stepenice stopljene sa suhozidom koje su olakšavale pristup vodi.

Također, ne zna se točno ni porijeklo imena Rajčica, jesu li dobili ime po povrću ili raju. No, za pretpostaviti je kako je ovo mjesto u suhom krškom krajoliku, skriveno u zelenom raslinju, ljude podsjećalo na Raj, pa otuda i ime Rajčica.

Bunari, stećci i gomile

Bunari Rajčica nisu jedini takav lokalitet u Dalmatinskoj zagori. Primjerice, još jedan biser drevnog graditeljstva jesu bunari Lazareti na Dinari podno vrha Badanj na oko 1.000 metara visine. Ovaj lokalitet čini devet bunara i

dvije lokve. Nažalost, osim jednog očuvanog megalitnog bunara, njih sedam je u lošem stanju, a dva su i zatrpana. Također, tu je i poznati lokalitet – bunari Crljevica (u prijevodu bunar, valjkasta jama) nedaleko od Ciste Velike, gdje se uz sedam bunara mogu vidjeti i stećci – srednjovjekovni nadgrobni spomenici, te nekoliko gomila – grobnih tumula iz brončanog doba. Cijeli ovaj poviješću bogat lokalitet pod zaštitom je UNESCO-a od 2016. godine. Stećci, koji se mogu naći na nekoliko lokaliteta na području Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Srbije, nastali su u drugoj polovici 12. stoljeća, a intenzivno se izrađuju u 14. i 15. stoljeću. Posebno su vrijedni, jer se pod njima pokapaju pripadnici svih triju srednjovjekovnih kršćanskih zajednica na ovim prostorima – Katoličke crkve, Pravoslavne crkve i Crkve Bosanske.

Gomile, kojih na području dalmatinskog zaleđa i Hercegovine ima desetak tisuća, prema arheolozima, potječu iz razdoblja eneolita (3500 – 2300 godina pr. n. e.), a veliki broj ih je i iz brončanog doba (2200 – 1600 godina pr. n. e.). Dimenzije su im od nekoliko metara do 30 metara, kružnog su, eliptičnog ili nepravilnog oblika. Ovi spomenici koji opstaju tisućama godina postali su dio narodne mitologije. U narodu postoje različite teorije o njihovim tvorcima i namjeni. Prema jednim, gomile su bile granične točke posjeda što objašnjavaju činjenicom da se najčešće nalaze pravolinijski raspoređene jedna od druge. Prema drugima, pak, gomile su služile kao obrambene točke i promatračnice jer su u pravilu građene na uzvisinama. Gomile su također utkane u priče s mitološkim bićima što je i jedan od razloga zašto su opstale do danas. Tako jedna od priča kaže da su ta područja naseljavali divovi koji još uvijek spavaju ispod gomila. Postoje i priče o tome da su ljudi krenuli uzimati kamen s gomile

potreban za gradnju nakon čega se nebo pomračilo i mune sijevale. Unatoč ovim zastrašujućim pričama arheolozi su neke gomile – drevne grobnice – otvorili i u njima našli brojne predmete: keramičko posuđe, oružje, oruđe i nakit od kamena, kosti i bronce. Dokaz je to kako su ljudi područje Dalmatinskog zaleđa naseljavali tisućama godina prije dolaska Slavena na ovo područje.

Bunari kao nerazjašnjeni misterij iz prošlosti

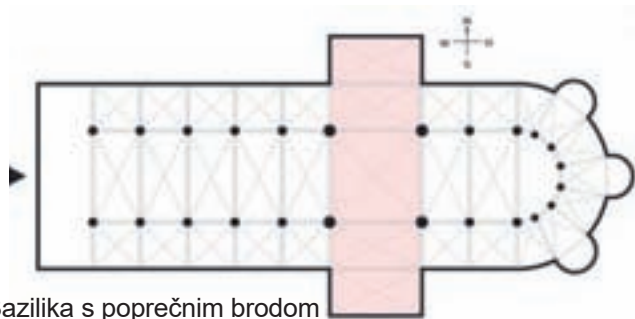
Kada je riječ o bunarima, zanimljivo je kako niti o jednom lokalitetu nema podataka u povijesnim izvorima, ne zna se od kada bunari datiraju, tko ih je gradio i čemu su uistinu služili. Voda je bila i ostala temelj svakodnevnog života na zemlji o čijoj su raspoloživosti ovisile sudbine naroda, međutim pitanje je zašto je na jednom mjestu građeno desetak bunara impozantnih dimenzija, kada se voda može izvući iz jednog bunara. Naime, u krškom podneblju gradnja bunara oduvijek je bila pothvat, a oni su najčešće bili promjera jedan ili jedan i pol metar, te je u selu najčešće bio samo jedan bunar. Jedna od pretpostavki koja iziskuje potvrdu arheologa je da je na područjima oko bunara nekada živio veliki, nama nepoznati narod, a da su bunari, osim što su bili izvor pitke vode, bili i kulturna mjesta.

Okruženi šumom, bunari Rajčica odmah će vas očarati svojom ljepotom. Vodena okna, omeđena zorno poredanim kamenim zidovima bude maštu i poštovanje posjetitelja prema ovom mističnom mjestu. Zato, sljedeći put kada vas put nanese u Dalmaciju, neka jedna od vaših destinacija budu i bunari Rajčica do koje ćete lako doći bilo autom bilo biciklom.

Aleksandra Prčić

Prvi rascjep kršćanstva i hramovi

Koncem prošle i početkom ove godine uspješno smo »pregrmjeli« tri vatrometa. Prvi povodom »naše« Badnje večeri, pa noć nije baš bila »tiha i sveta«; drugi za doček Nove 2023. godine (vatromet je uobičajen), a treći za Božić po julijanskom kalendaru. Čeka još jedan, za doček »srpske nove godine«. Naš grad je najveći grad u Srbiji u kojem odavno žive i koegzistiraju stanovnici dvije dominantne kršćanske vjeroispovijesti: katoličke i istočno ortodoksne – pravoslavne. Nekad su pripadnici obje vjere poštivali običaje jednih i drugih, ali danas su se običaji pomalo promijenili. Sigurno se mnogi pitaju od kada su ove razlike? Skoro prije tisuću godina (1054.) dogodilo se službeno »cijepanje« jedinstvene kršćanske religije na dva pravca: zapadnu rimsku, katoličku i istočnu grčku, ortodoksnu. Te godine

Bazilika s poprečnim brodom

je izaslanstvo rimskog patrijarha (pape) isključilo iz Crkve (kršćanske vjere) konstantinopoljskog patrijarha. Slijedio je reciprocitet, konstantinopoljski vrhovni poglavar je isključio rimskog papu iz kršćanske crkve. Spor je riješen tek 1965. kada su papa **Pavao VI.** i konstantinopoljski patrijarh **Atenagoras** uzajamno povukli isključenje, te je šizma službeno prekinuta. Tijekom stoljeća Katolička crkva se dalje cijepala tijekom reformacije.

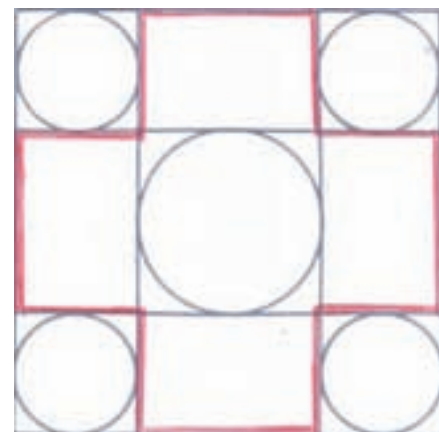
Kršćanstvo postaje službena religija

Prvi pripadnici kršćanske religije su bili proganjani u Rimskom carstvu, tek **Konstantin I. (Veliki)**, rođen u Nišu) izdavanjem *Milanskog edikta* kršćanstvo je proglasio službenom religijom carstva i 315. sazvao u Nikeji I. Crkveni sabor (koncil), gdje su određene osnove vjere i odabrano je pet glavnih poglavara kršćanske crkve, pet patrijarha: rimski, bizantski, antiohijski, jeruzalemski i aleksandrijski. Car je sjedište carstva premjestio u Bizant, a grad je nazvao po sebi Konstantinopolis (Konstantinograd), a tim činom teritorij istočnog dijela carstva bio je podijeljen na četiri dijela. Jedino je zapadni ostao pod jednim, jer rimski nasljednik sv. Petra, kasnije papa, imao je vlast u tom dijelu, koji je sve više trpio od upada Huna, raznih barbarskih i germanskih plemena. Bizant

su napadali Avari sa Slavenima, Bugari i Mađari. Ti napadi su prestali kada su, pod vodstvom kijevskog kneza **Svjatoslava I.**, ujedinjeni Ugari, Bugari, Pečenjezi i Rusi doživjeli poraz kod Arkadiopolisa 970. godine. Bizant je potom započeo uspješnu kristijanizaciju ovih naroda. Kod Mađara kristijanizaciju su vršili grčki monasi koji su govorili neki slavenski jezik koji su Ugari razumjeli. U to doba u Hrvatskoj su vladali kraljevi koji su krunu primili iz ruke pape. To su uradili i Mađari, prvi kralj **Stefanos (István)** je krunisan 1000. godine. Kraljevina je i nakon šizme održavala dobre odnose s Bizantom.

Prve kršćanske crkve

Prva službena kršćanska crkva postala je zgrada bazilikalne osnove. Bazilika u antičkoj Grčkoj je bila dio kraljeve kuće oikosa. To je bio veliki pokriveni prostor za masu ljudi, tu je kralj bazileos održavao javna suđenja. U antičkom Rimu bazilike su imale dvojake funkcije: pokrivene tržnice ili mjesta javnog suđenja. Rimska bazilika je bila izdužene pravokutne osnove podijeljena na tri prostora-broda, središnji najveći bio je viši od bočnih i imao je prozore koji su osvjetljavali unutrašnjost (bazilikarno osvjetljavanje). Bočni brodovi su služili kao magacini ili prodavaonice, središnji prazan prostor je bila tržnica. Ako je bazilika služila kao sudnica, obično na kraju srednjeg broda bio je dodan jedan uzvišeniji polukružni prostor zvani i tribunal, jer je tu sjedio tribun koji je vršio suđenje. U kršćanskoj crkvi, bazilici, ovaj polukružni prostor zove se apside ispred koje se nalazi oltar. Glavni ulaz je čeon s istočne strane, ali mogu postojati i bočni ulazi. Ovo je najčešći oblik kršćanskih crkvi. Ako se doda poprečni brod iste visine kao glavni, onda dobijemo hram »križne osnove«, na presjeku brodova obično se podiže kupola, ispod se nalazi oltar. Na Bliskom istoku u kršćanskim zemljama proširili su se hramovi kvadrataste osnove, podijeljeni na devet prostora. Ovo se zove »hram s upisanim križom«. Nad centralnim prostorom podiže se velika kupola, a nad četiri kutna prostora manje kupole. Obično se ulazi u jedan predprostor (pripratu). Tipičan primjer je subotička Sinagoga (koja nije posvećeni hram) nego okupljalište vjernika.

Hram s upisanim križom

List na njivi ili klica u fascikli

Javnosti – napose onom njezinom dijelu koji radi »u tvornici pod otvorenim nebom« – zacijelo je poznato da je početkom prošloga mjeseca osnovano Udruženje poljoprivrednih proizvođača Subotice. Ta informacija je za običnog građanina sama po sebi neutralna: ljudi se udružili iz nekog svog interesa, i to je to. Pozadina te vijesti, međutim, nešto je drugačija i kod istog tog građanina može pobuditi osjećaj empatije ili pak neskrivene potpore. Naime, kako je u više navrata izjavio predsjednik novoosnovanog Udruženja **Miroslav Matković** na taj korak natjerala ih je ljetosnja nevolja u vidu katastrofalne suše kada je zbog izostanka potpore s neba u vidu kiše izostala i ona zemaljska, odnosno državna, tj. društvena.

Uzalud su, kao što je poznato, subotički poljoprivrednici u kolovozu prošle godine došli svojim traktorima u centar grada, tražeći od lokalne samouprave pomoć u vidu nadoknade štete koju su vidjeli svi osim onih kojima su

se obraćali. Razmjerno kratkotrajni prosvjed prošao je, naravno, neslavno: iz lokalne samouprave nevoljko su im poručili da se udruže pa će tek onda ozbiljnije razgovarati, a građani Subotice su – kao i stotinu puta ranije – pokazali totalni izostanak empatije prema njima i bez ikakve potpore nezadovoljni poljoprivrednici na koncu su se vratili svojim svakodnevnim poslovima.

Postupak lokalne samouprave nije, naravno, nikakvo iznenađenje, jer to nije bilo ni prvi ni posljednji puta da kada god se od vlasti zatraži da posegne u vlastiti džep, ona rupu u njemu pronade u vidu zakona, statuta i sličnih pravnih formulacija. Veći problem je taj što potpore nezadovoljnim poljoprivrednicima nije bilo niti od većine samih poljoprivrednika, odnosno udruženja kojih, po riječima Matkovića, (još) ima na teritoriju našega Grada. Kojih udruženja? Vrata Udruženja poljoprivrednika Subotica na drugom katu Otvorenog sveučilišta već godinama nitko ne otvara, Udruženje seljaka *Stari Žednik* samo formal-

no nije ugasilo svoje postojanje, a ni Asocijacija poljoprivrednika – nešto kao njihova krovna organizacija – s više od pedeset članica diljem Vojvodine i Srbije osam-devet godina unazad ne bilježi nijednu značajniju aktivnost.

Stoga se na osnivanje Udruženja poljoprivrednih proizvođača Subotice može gledati jedino kao na formalno-pravno oživljavanje davno umrtnjene kategorije stanovništva od čijeg rada žive svi građani, ne samo našega atara nego i cijele države. Drugim riječima, novoosnovano Udruženje svoj je zajednički dom počelo graditi na ruševinama svojih predšasnika, svladanih apatijom i beznađem koji su dobrim dijelom nastali i zbog međusobne nesloge, nerijetko čak i netrpeljivosti u samom vrhu.

U takvoj situaciji – koja je raj nebeski za sve razine vlasti – pred Udruženjem su brojni problemi iz kojih, poput ploda nakon dobre kiše, niču i brojni ciljevi: od povećanja uvijek zakašnjelih i sramno niskih poticaja za proizvodnju, pa do olakšica prilikom kupovine umjetnog gnojiva ili pak nafte. Aktivnosti samog Udruženja pokazat će hoće li oni sami biti dovoljno jaki da u svoje okvire privuku veći broj članstva, napose i iz drugih sektora agrara ili će pak njihov primjer biti dovoljan uzor da na teritoriju Grada počne nicati drvo, razgranato na voćare, vinogradare, cvjećare, pčelare i ostale djelatnosti u području poljoprivrede. Razloga za takvo što ima i toga su sami poljoprivrednici najsvjesniji, a jedini problem na putu postupnog raskršćivanja u korov zaraslih odnosa između njih i države su oni sami, odnosno njihova energija i spremnost da se vlastima nametnu kao neizbježni partner.

Bez obzira na to kako su listom završila sva dosadašnja poljoprivredna udruženja na teritoriju Grada, iza njih ostaje respektabilna prošlost uspješno organiziranih prosvjeda kada su – i pored brojnih policajaca i žandarmerije – upravo subotički poljoprivrednici svoje pregovore okončavali u zgradi Vlade Srbije. S takvim naslijeđem Udruženje poljoprivrednih proizvođača Subotice može ponovno biti klica iz koje će nicati i slične asocijacije diljem države, do sada također zamrle i neaktivne. Konačno, pred Udruženjem poljoprivrednih proizvođača Subotice trenutno se nalazi prazan društveni papir koji će svojim postupcima u vlastitom interesu ispisivati i rukopisom oporbe i sindikata sve dok ne postanu respektabilni i nezaobilazni partner vlasti u planiranju i donošenju odluka.

Jer, ljetosnji postupak lokalne vlasti sa subotičkim poljoprivrednicima neodoljivo podsjeća na staru i uvijek uspješnu praksu: ako želiš ne riješiti neki problem, ti formiraj komisiju. Odnosno, udruženje. Da kupimo vrijeme.

Z. R.

Razgovor s povodom: Dragan Dražić, predsjednik Udruge južnobačkih Hrvata

Pvo stranka, pa udruga

»Prema popisu iz 2011. u Bačkom Petrovcu je nešto više od 120 Hrvata. Udrugu smo osnovali u lipnju, a ono što nam nedostaje su prostorije za rad«, kaže Dražić

Doseljavanje između dva rata

Za sebe kaže da je on posljednji Hrvat koji je došao u Bački Petrovac, a doselio se u ovo mjesto 2006. godine. Put do Bačkog Petrovca Dragana je iz rodnog Zadra, točnije Debeljaka, sela kraj Sukošana, vodio preko Kraljeva. U Debeljaku mu i dalje živi šira obitelj, i sam ima tamo imanje i, kako kaže, uz staru kuću zasadio je i malinik.

»Hrvata je u Bačkom Petrovcu bilo i u vrijeme Austro-Ugarske, ali ipak najviše se doselilo između dva svjetska rata i poslije Drugog svjetskog rata. Po popisu iz 2011. godine, jer rezultate prošlogodišnjeg popisa još ne znamo, bilo je 126 upisanih Hrvata. Najviše je doseljenih iz Bosne, zatim Hercegovine, pa i same Hrvatske, recimo Virovitice«, priča Dragan.

U lokalnoj sredini, a kao predstavnik hrvatske manjine, aktivirao se kada je na prijedlog Hrvatskog nacionalnog vijeća postao član Vijeća za međunarodne odnose u Bačkom Petrovcu. Nakon što je mandat tom tijelu istekao Dražić je želio okupiti Hrvate u Bačkom Petrovcu, pa je prvo kontaktirao DSHV s idejom da pokuša u Petrovcu osnovati mjesni odbor.

»Mjesni odbor DSHV-a osnovali smo 28. prosinca 2019. godine. Želja mi je bila okupiti Hrvate koji nisu među onih 126 izjašnjenih. Ali kroz razgovore s ljudima vidio sam da bi najbolje bilo osnovati i udrugu koja bi okupljala ljude oko zajedničkog cilja, a to je njegovanje kulture, čuvanje identiteta. I uspjeli smo: udruga je osnovana 3. lipnja 2022. godine«, kaže Dražić.

No, da bi se radilo i uključili novi članovi nedostaje prostor, jer udruga sada praktički radi u kući predsjednika.

»Razgovarali smo o tome s predsjednikom IO HNV-a **Lazarom Cvijinom**. Postoje prostorije pored crkve, ali ne znamo kakav je pravni status tih objekata, pa vidjet ćemo kako možemo osigurati prostor za rad«, kaže predsjednik Udruge južnobačkih Hrvata.

On osobno, a i drugi članovi uključili su se u prikupljanje potpisa za elektore za izbor V. saziva HNV-a, kao i u kampanju za popis stanovništva »Znam tko sam«.

Za kraj godine koncert

Prvi program koji je organizirala Udruga južnobačkih Hrvata bio je humanitarni Božićni koncert, koji je 22. pro-

Kada vam netko pomene Bački Petrovac, na što ćete prvo pomisliti? Na Slovake, naravno, jer to je mjesto sinonim za slovačku nacionalnu zajednicu u Vojvodini. Uz to, netko bi rekao i petrovački kulen, netko bi se sjetio i proizvodnje hmjelja, ali sigurna sam da u tom nabranju nitko uz Bački Petrovac ne bi spomenuo Hrvate. Prvo zato što ih u tom mjestu, pa šire i u samoj općini, ima malo, a drugo što to svoje hrvatstvo čuvaju unutar svojih obitelji. Ali od prije pol godine čulo se i za Hrvate u Bačkom Petrovcu. Okupilo se prvo njih šestero i osnovalo Udrugu južnobačkih Hrvata, onda im se priključilo još šestero, zatim su na kraju godine organizirali humanitarni Božićni koncert, stigli su pozivi Hrvata iz okolnih petrovačkih mjesta, koji se žele uključiti. U Statutu udruge navedeno je da su cilj rada očuvanje identiteta Hrvata u Bačkoj, koji će se ostvarivati djelovanjem u područjima povijesti, kulture, obrazovanja, informiranja, čuvanja kulturne baštine Hrvata, brige za zaštitu prava i interesa Hrvata u Srbiji, uspostavljanje i održavanje veza s udruženjima iz Hrvatske, humanitarnog rada.

O Hrvatima u Bačkom Petrovcu, osnutku udruge, suradnji s drugim hrvatskim udrugama i tome što će i kako raditi Udruga južnobačkih Hrvata razgovarali smo s predsjednikom **Draganom Dražićem**.

Dijelnj Vojvodine

sinca održan u Slovačkom vojvođanskom pozorištu u Bačkom Petrovcu.

»Cilj smo postigli. Htjeli smo da ovdje u lokalnoj sredini Hrvati postanu vidljivi, htjeli smo pokazati da nismo nikakav remetilački faktor kako nas često prikazuju u ovoj državi. Reakcije su bile pozitivne. Sredstva koja smo prikupili donirali smo Udruženju osoba s invaliditetom *Zagrljaj*. Dobili smo kazalište za koncert, ispratili su nas mediji, pa i *Hlas l'udu*. Potporu smo dobili i u mjesnoj zajednici i odmah su nam predložili da se uključimo u lokalne manifestacije i programe, tim prije jer na neke od njih dolaze i sudionici iz Hrvatske«, kaže Dražić.

Božićni koncert trebao bi postati uobičajeni program ove udruge, ali za godinu koja je počela ima i drugih planova.

»Vjerojatno će taj koncert biti malo ranije u prosincu, a hoćemo li ostvariti i našu želju da taj koncert bude u

našoj crkvi vidjet ćemo. Pokušat ćemo za *Dane Petrovca* dovesti jedno hrvatsko kulturno-umjetničko društvo, kako bi se predstavila i naša zajednica koja čini dio nacionalnog mozaika Bačkog Petrovca i općine. Tijekom te manifestacije priređuju se i razne izložbe, pa pokušat ćemo imati i u tom dijelu naše goste. Želimo također simbolično obilježiti i prvu godinu rada udruge«, kaže Dražić.

Bez obzira na mali broj Hrvata u tom dijelu Bačke, Dražić je s optimizmom ušao u cijelu priču.

»S razlogom smo udruzi dali ime Udruga južnobačkih Hrvata, jer nije nam želja da naši članovi budu samo iz Bačkog Petrovca već i iz drugih mjesta južne Bačke. Već su nas kontaktirali ljudi iz Čelareva, Gložana. Južnoj Bačkoj pripadaju i Odžaci, pa zašto ne i tamo imati podružnicu«, kaže na kraju razgovora Dražić.

Z. V.

Crkva

Katolička crkva sv. Adalberta u Bačkom Petrovcu izgrađena je 1937. godine i upravo je doseljavanje Hrvata u Petrovac bio i razlog izgradnje ove crkve, jer većinsko slovačko stanovništvo pripada Evangeličkoj crkvi.

Mise na hrvatskom jeziku su svakog četvrtka i svake druge nedjelje u mjesecu, a župnik dolazi iz Futoga.

FOTO: Wikipedia

Početak rada na obnovi Zavičajne kuće u Gibarcu

Mjesto očuvanja običaja i identiteta

»Pokušajmo ovaj prostor osmisliti tako da ima svoju novu funkciju i novu zadaću: okupljanja vjernika katolika, Hrvata i drugih ljudi dobre volje koji žele ovdje sudjelovati i naći svoj prostor, svoj mir. Drago mi je da postoji volja dobrih ljudi da se ovaj objekt obnovi i privede svojoj svrsi u vidu zavičajnog kluba, muzeja. U njemu će se moći okupiti svi koji ovdje žive, ali i Gibarčani i mještani iz okolnih mjesta«, istaknuo je srijemski biskup koadjutor mons. Fabijan Svalina

Društvo za očuvanje šokačkih Hrvata *Gibarac* osnovano je 2010. godine od župljana Gibarca koji su tu ostali živjeti. Izrazili su želju da više od 200 godina staru župnu kuću adaptiraju u spomen na nekadašnji Gibarac. Uz pomoć donatorskih sredstava predsjednika Društva za očuvanje šokačkih Hrvata *Gibarac Đure Martinovića* i članova nabavljen je materijal i namještaj za kuću, a početak obnove župne kuće odobrio je i srijemski biskup koadjutor mons. **Fabijan Slavina**, koji je prošloga tjedna posjetio Gibarac.

Suradnja na obostrano zadovoljstvo

Župni ured sv. Ivana Nepomuka u Gibarcu je upoznat sa Statutom Društva kao i s ciljevima njegovog rada. Zavičajna kuća se nalazi u prostorijama zgrade koja je u vlasništvu Rimokatoličke crkve u Gibarcu. Kako se navodi u Statutu Društva, župa je dala udruženju prostorije u svom vlasništvu na korištenje na neodređeno vrijeme

i bez naknade, a prostorije će uživati svaki župnik koji boravi u Šidu kao upravitelj župe u Gibarcu, za njemu potrebne svrhe, poštujući rad Društva. Taj plan je predstavljen srijemskom biskupu mons. **Đuri Gašparoviću**, koji ga je odobrio 2010. godine.

»Naš plan je bio da se pristupi izradi projekta adaptacije kuće. Prvo smo obnovili crkvu u povodu njene 200. obljetnice. Crkvu u Gibarcu smo sanirali i onda je počeo zamah u adaptaciji župne kuće. Predsjednik Društva Đura Martinović je počeo pribavljati materijal za sanaciju objekta i najveći interes za to su pokazali Gibarčani koji su ostali tu živjeti. Sada je došlo vrijeme da se počne s radovima, budući da je materijal osiguran«, istaknuo je župnik **Nikica Bošnjaković**.

Kuća sa zavičajnim predznakom

U planu je uređenje i opremanje župne kuće s ukupno šest soba, jednom primaćom, kuhinjom, blagovaonom i

Podrška biskupije

Biskup Svalina je izrazio zadovoljstvo što je u Gibarcu i pozdravio je ideju o obnovi kuće.

»Pokušajmo ovaj prostor osmisлити tako da ima svoju novu funkciju i novu zadaću: okupljanja vjernika katolika, Hrvata i drugih ljudi dobre volje koji žele ovdje sudjelovati i naći svoj prostor, svoj mir. Drago mi je da postoji volja dobrih ljudi da se ovaj objekt obnovi i privede svojoj svrsi u vidu zavičajnog kluba, muzeja. U njemu će se moći okupiti svi koji ovdje žive, ali i Gibarčani i mještani iz okolnih mjesta. Smatram da je na

kulturnom planu važno očuvati naš identitet. I crkva u Gibarcu svjedoči našu dugovječnost. Ne možemo očekivati da budemo velike biskupije, ali možemo očekivati da budemo ono što jesmo: mala srijemska biskupija sa svojim znakovitostima. Može se nešto napraviti i zato me veseli svaka ovakva inicijativa, koja će biti na dobrobit našega društvenog života i da mi imamo kuću u koju možemo uvijek doći i da to bude prostor gdje ćemo se osjećati kao svoj na svome«, izjavio je biskup Svalina.

U ovoj godini je u planu unutarnje uređenje, nakon čega slijedi uređenje vanjskog izgleda i starog ambara u župnom dvorištu, koji je pod najvećom zaštitom. Početkom provedbe obnove Gibarčani ponosno ostvaruju svoj cilj očuvanja povijesti svoga mjesta, svog identiteta i mogućnosti susreta s drugima, koji žele upoznati njihovu tradiciju i običaje.

S. D.

četiri spavaće sobe koje će se staviti na raspolaganje svima koji žele posjetiti Gibarac, posebice Gibarčanima koji su otišli iz svog sela devedesetih godina.

»Namještaj je s kraja XIX. stoljeća. Ima samo jedna soba s početka XX. stoljeća. Stilovi su originalni, od baroka, alt deutsch do art dekora. Na proslavu jubileja crkve došlo je više od 200 ljudi iz Hrvatske, ne samo Gibarčani nego i ljudi iz drugih mjesta. Osnovna ideja obnove župne kuće nije materijalne prirode nego da djeca koja su rođena u Hrvatskoj, a vuku korijene s ovih prostora i imaju želju posjetiti Gibarac, mogu doći ovdje prespavati i upoznati se s poviješću svog mjesta. Bit ću zadovoljan ako svake godine tu dođe 15-ak ljudi na noćenje. Mislim da se to vremenom može povećavati. Iako je to crkvena kuća, želja nam je da ona ima ime zavičajna. Ona neće imati život ukoliko ljudi ne budu dolazili u nju i tu se okupljali, a to nam je najveća želja«, izjavio je Martinović.

Riješeno odlaganje otpada još u četiri prigradska naselja Subotice

Umjesto u vreće, smeće u kante

Izvangradske mjesne zajednice iz kojih se smeće još uvijek odvozi putem žutih džakova su Mirgeš, Tavankut, Kraljev Brig, Hajdukovo, Šupljak, Bikovo, Verušić i Novi Žednik. Iz JKP-a Čistoća i zelenilo kažu da će tijekom 2023. i ovih preostalih osam mjesnih zajednica dobiti kante

Javno komunalno poduzeće *Čistoća i zelenilo* nedavno je podijelilo kante za odlaganje otpada u mjesnim zajednicama Mala Bosna, Mišićevo i Đurđin, a trenutačno se dijele u Žedniku. Tipske posude, kante zapremine 120 litara zamijenit će žute džakove u koje su godinama mještani ovih naselja odlagali smeće. Kako je najavljeno, *Čistoća i zelenilo* će smeće iz tipskih kanti odvoziti od veljače i umjesto dosadašnjeg svakog drugog, odvoziti će ga svakog tjedna.

Dobivanje kanti za kućanstva znači i povećanje mjesečnih izdataka za ovu komunaliju. Po novim cijenama usluga upravljanja komunalnim otpadom koje će biti na snazi od 1. veljače. Mjesečno će se odvoženje smeća u naseljenim mjestima u kojima se usluga obavlja po kućanstvu plaćati 637 dinara, dok će cijene jedne žute vreće biti 151,25 dinara (s PDV-om).

Sami nosili na deponij

Iako će odvoženje smeća mještane naselja u kojima su podijeljene kante koštati skuplje nego do sada, većina podržava novi način rješavanja otpada. Među zadovoljnim obiteljima su i **Alen** i **Martina Kopunović** iz Žednika.

»Vijest o dobivanju kanti za smeće, kao i redovito odnošenje istih na tjednom nivou, nas je obradovala jer je to nešto što je neophodno svakom kućanstvu, a pogotovo onom u kojem ima male djece, kao kod nas. Mi smo

imali problem s odlaganjem pelena, naročito ljeti, jer je to nešto što se svakoga dana baca, uz ostatak kućanskog otpada. Sakupljali smo u žute džakove ali ni to nije rješenje, jer po selu ima dosta pasa lutalica koji su to kidali, razvlačili po ulicama, i još gore – njivama. Po mom mišljenju je ovo bilo baš potrebno i svima će olakšati odlaganje smeća«, priča **Martina Romić-Kopunović**.

Do sada su smeće odlagali u žute džakove, a s obzirom na to da su se oni odvozili svaka dva tjedna, kada bi se nakupilo više smeća odvozili su ga i sami na gradski deponij. Također, obitelj Kopunović samoinicijativno i reciklira svoj otpad.

»Plastičnu ambalažu odvajamo posebno i nosimo u vrtić iz kojeg to dalje ide na reciklažu, a ostatak smeća nosimo na gradski deponij kad se nakupi. Ono što mi još smeta jest paljenje smeća/otpada/lišća, što također nije rješenje jer zagađuje okoliš, a poprilično je zastupljeno po selima. Dva puta godišnje budu postavljeni kontejneri za kabasti otpad na nekoliko mjesta u selu, što je dobro, ali nedovoljno, trebalo bi i to češće organizirati. Idealno bi bilo i kad bismo u budućnosti dobili makar na jednom mjestu u selu kontejnere za reciklažu otpada (staklo, plastika, papir) pa da i time unaprijedimo i očuvamo naše selo. Do tada svakako da svatko u svom domu može početi sortirati, ali ovako bar da imamo neku vidnu motivaciju«, kaže Romić-Kopunović.

Konačno dobro

Predsjednik Savjeta Mjesne zajednice Mala Bosna **Vinko Stantić** zadovoljan je što je i ovo selo dobilo kante za odvoženje otpada. Kaže kako je ovo prvi puta da je odvoženje smeća u Maloj Bosni dobro uređeno.

»Ranije smo plaćali odvoženje smeća ovisno o veličini dvorišta, tj. po kvadratu. To nije imalo smisla, ne pravi dvorište smeće već kućanstvo! Potom su nam otpad rješavali putem žutih vreća. Tek je to bilo bezveze, jer su kerovi kidali vreće i razvlačili smeće po ulici. Bilo ga je svugdje. Ovo sada s kantama je dobro – imat ćemo gdje odlagati otpad i odvoziti će ga svakog tjedna, a ne kao do sada svakog drugog«, priča nam Stantić.

Iako će odlaganje smeća od veljače biti dobro uređeno, Stantić navodi kako stanovnicima Male Bosne gorući problem nije riješen, a to je pošta.

»Prije pet godina su nam ugasili ured pošte i od tad se borimo da je vratimo. Za sad je sve na obećanjima, ali nadam se da će se uskoro i to riješiti, jer je veliki problem kad jedno selo nema poštu.«

Jesenska i proljetna akcija

Izvangradske mjesne zajednice iz kojih se smeće još uvijek odvozi putem žutih džakova su Mirgeš, Tavankut, Kraljev Brig, Hajdukovo, Šupljak, Bikovo, Verušić i Novi Žednik. Iz JKP-a *Čistoća i zelenilo* kažu da će tijekom 2023. i ovih preostalih osam mjesnih zajednica dobiti kante.

»Tijekom 2023. godine, kada budemo nabavili još tip-skih posuda (kanti V=120 l) i kada dobijemo suglasnost Tajništva za komunalne poslove, energetiku i promet, građani i ovih mjesnih zajednica mogu očekivati da će dobiti kante«, navode iz ovog poduzeća.

Pored redovitog odvoženja otpada svakog, odnosno svakog drugog tjedna, *Čistoća i zelenilo* dva puta godiš-

nje, u proljeće i u jesen, provodi velike akcije odvoženja kabastog otpada iz kućanstava s cijelog teritorija Grada Subotice, ne samo po selima. Navode kako je protekle godine više smeća prikupljeno u proljetnoj akciji te da nema potreba za organiziranjem više od dvije takve akcije godišnje.

»Tijekom 2022. godine u okviru proljetne akcije odvoženja kabastog otpada iz kućanstava s teritorija Grada Subotice odneseno je 4.035 kubičnih metara, odnosno 1.130 tone kabastog otpada, dok je tijekom jesenske akcije odvoženja kabastog otpada iz kućanstava s teritorija Grada Subotice odneseno 3.285 kubičnih metara, odnosno 920 tona kabastog otpada. Iz ovoga možemo zaključiti kako imamo veliki odaziv građana koji ove akcije koriste kako bi se riješili nagomilanog kabastog otpada i tako očistili svoja dvorišta, tavane, podrum... Smatramo kako je sasvim dovoljno provođenje ovih akcija dva puta godišnje«, navodi se u priopćenju *Čistoće i zelenila*.

Iz *Čistoće i zelenila* poručuju kako se očekuje smanjenje divljih deponija u mjesnim zajednicama koje su dobile kante za smeće.

Na pitanje kada se može očekivati razvrstavanje otpada u kućanstvima na teritoriju Grada, odnosno dobivanja više od jedne kante nismo dobili odgovor. Upit smo uputili Regionalnom deponiju iz kojeg smo dobili odgovor kako je to u nadležnosti JKP-a *Čistoća i zelenilo*. Iz ovoga poduzeća uputili su nas na Tajništvo za komunalne poslove, energetiku i promet, no od njih nismo dobili odgovor do zaključenja broja.

J. D. B.

UBH *Dužijanca* – priopćenje za medije

Susret sa župnicima

Vodstvo UBH-a *Dužijanca* i neki članovi Organizacijskog odbora sastali su se 10. siječnja u prostorijama župe sv. Roka u Subotici sa župnicima iz okolnih naselja koji svake godine slave dužijancu u svojim župama. S nama su bili žednički župnik **Franjo Ivan-ković**, đurđinski župnik **Daniel Katačić**, župnik iz Male Bosne **Dragan Muharem** i katedralni župnik **Stjepan Beretić**. Nažalost, nisu mogli nazočiti tavankutski župnik **Marijan Vukov** i bajmački **Róbert Erhard**.

Na početku susreta sve je pozdravio direktor UBH-a *Dužijanca* **Marinko Piuković**, koji je zahvalio župnicima na dosadašnjoj suradnji i obrazložio da je razlog susreta da župnici mogu vodstvu *Dužijance* iznijeti s kakvim izazovima i poteškoćama se susreću u organizaciji dužijance u svojim župama. Namjera susreta bila je također da se uživo dogovore o terminima održavanja ovogodišnjih dužijanci budući da će se 23. srpnja organizirati manifestacija *Dužijanca u Mostaru*. Direktor UBH-a naglasio je isto tako da i dalje očekujemo njihovu suradnju glede sudjelovanja malih bandaša i bandašica na manifestaciji *Dužijanca malenih* kao i velikih bandaša i badašica, ali i

ostalih mladih i samih vjernika na središnjoj proslavi *Dužijance* u Subotici. Osoba za kontakt sa župnicima bit će i nadalje **Ivan Piuković**.

U otvorenom razgovoru župnici su upoznali predstavnike *Dužijance* s izazovima i poteškoćama, ali i svim onim lijepim trenucima koje doživljavaju pri organizaciji *Dužijance*. U nekim župama glavne poteškoće su pronaći odgovarajućeg bandaša i bandašicu, a sve više predstavlja problem pronaći, ali i financirati, kočijaše s karucama. Bilo je zanimljivih prijedloga oko buduće organizacije bandašicinog kola. Predsjednik UBH-a *Dužijanca* **Andrija Anišić** je zamolio župnike da, uslijed poteškoća, nastoje svake godine pronaći makar malog bandaša i bandašicu, jer samo tako možemo imati *Dužijancu*. U godini u kojoj to nije moguće osigurati može se održati jednostavno misa zahvalnica, ali ju ne treba zvati *Dužijancom*.

Sa župnicima je dogovoreno da se sličan susret održi svake godine, ali u kasnijem terminu poradi blagoslova obitelji.

Naši gospodarstvenici (CXXX.)

Ratarstvo i voćarstvo obitelji Gregurić

Bez obzira na stalne neizvjesnosti i prepreke Stjepanov polet i ljubav prema ovom zanimanju daju mu snagu da nastavi dalje i postavi nove planove i ciljeve. Njegove ambicije za budućnost obuhvaćaju proširenje parcela pod voćem i ratarskim kulturama, kupovinu nove mehanizacije, te pronalaženje novih tržišta i novih poslovnih partnera

Veliki postotak stanovništva u Novom Slankamenu bavi se poljoprivredom, što predstavlja veliku konkurenciju, te često motivira i ohrabruje ljude da usavšavaju svoj posao novom mehanizacijom i modernijom tehnologijom. Poljoprivreda i ratarstvo su oduvijek bili glavno zanimanje i svakodnevica i obitelji **Gregurić**, još je **Stjepanov** djed započeo s prvim sadnicama voća, koje je kasnije preuzeo njegov sin **Ivan**, a potom i unuk Stjepan.

Nastavljanje porodične tradicije

Život u Novom Slankamenu donosi mnoge izazove i neizvjesnosti, što se najviše osjećalo u doba kada je Stjepanov djed započinjao sa svojim prvim zasadima voća.

»Moj djed Stjepan je započeo sadnju voća prije četrdesetak godina. U početku je to bilo u skromnim okvirima, ali i pored toga, marljivim radom u koji su bili uključeni svi članovi porodice, pored dobrih cijena poljoprivrednih kultura, taj posao se od samog početka činio rentabilnim. Kako je vrijeme odmicalo, u posao se sve više uključivao i moj otac, sve do perioda ratnih zbivanja 90-ih godina, kada je nastala mala stagnacija u proširivanju površina kao i oko obnavljanja same mehanizacije, jer je bilo ve-

ma neizvjesno gdje ćemo nastaviti život. U tom periodu je bilo najbitnije sačuvati hladnu glavu i isto tako donijeti ključne odluke: prodati li sve i otići ili se nadati da će sve loše proći i da ćemo nastaviti život ovdje s ljudima koje poznajemo i osjećati se i dalje svoj na svome. Kada se situacija smirila, a moja obitelj i ja ostali na prostoru i adresi gdje smo unazad oko 200 godina, bilo je jasno da sve loše treba ostaviti iza sebe i nastaviti dalje u onome što najbolje znamo, a to je poljoprivreda. Nastavilo se s kupovinom zemljišta, obnavljanjem mehanizacije, povećavanjem površina pod voćem, itd.«, priča Stjepan Gregurić.

Nastavljajući porodičnu tradiciju, Stjepan je zajedno sa svojim ocem i djedom odlazio na njive, gdje je u početku kroz igru, a kasnije savjesno i marljivo učio i pomagao, te razvijao zainteresiranost i ljubav prema ovom poslu. Poslije završetka srednje škole Stjepan se odlučuje da upiše psihologiju na fakultetu u Novom Sadu, međutim već na drugoj godini napušta fakultet i vraća se u Novi Slankamen kako bi se posvetio svojoj prvoj želji, a to je voćarstvo i ratarstvo. Tijekom tog perioda njegova obitelj je službeno osnovala poljoprivredno gospodarstvo i registrirala ga u Agenciji za poljoprivredne registre, što im kasnije omogućuje da konkuriraju za pomoć i općinske

i državne subvencije. Kroz rad u ovom poljoprivrednom gospodarstvu uključena je cijela Stjepanova obitelj, koja se međusobno podržava i pomaže, što umnogome olakšava rad i život na selu.

»Pored mog svakodnevnog angažiranja, tu su i moji roditelji, koji su mi od samog početka bili vjetar u leđa. Podržavali su me, pomagali i nesebično svoje želje i potrebe stavljali u drugi plan. Odricali su se mnogobrojnih stvari da bi ulagali u ono što ja volim i čime se želim intenzivno baviti. Sada su tu da mi pomognu koliko mogu, a odnedavno u ovaj posao je uključena i moja supruga koja mi je podjednako velika podrška. Osim njih, imam petnaestak sezonskih radnika koji su uglavnom angažirani od proljeća do jeseni, pretežno u voćarstvu«, naglašava Stjepan.

Proširenje parcela unatoč poteškoćama

Trenutno, Stjepanovo gospodarstvo se prostire na približno 40 hektara, i pored voćarstva, gdje posjeduje zasađe bresaka, nektarina, trešanja, jabuka, kajsija i šljiva, na određenom broju hektara sije i kukuruz, pšenicu i sunco-kret. Prema Stjepanovim riječima, voće se plasira kako na domaće tako i na strano tržište, dok je s ratarskim kulturama to malo drugačije, te se one predaju u lokalne silose gdje se skladište i kada se procijeni da su cijene dobre i isplative, ratarske kulture se prodaju. Što se tiče problema u poslovanju, Gregurić ističe da kao i u svakom poslu i on nailazi na poteškoće sa sezonskim radnicima, te s cijenama pesticida, nafte, mineralnih gnojiva itd. Nisu rijetki ni dani kada svi ukućani ustaju prije svitanja, odlaze po radnike, a zatim u voćnjake gdje često bude i do +40°C, posao na njivi je težak i zahtijeva fizičku spremnost i vrie-

dan rad. Također, zbog nedostatka protugradne mreže na voćnjacima, svaka je godina neizvjesna i nepredvidiva i nikada se ne zna koliki će biti ukupan prinos za tu godinu. Ulaganja u novu mehanizaciju i tehnologiju su ogromna, ali Stjepan naglašava da Općina Inđija već dugi niz godina iz svog proračuna izdvaja određena novčana sredstva za pomoć poljoprivrednicima, a uz to postoje mnogobrojni natječaji Ministarstva poljoprivrede u vidu bespovratnih sredstava za kupovinu modernije mehanizacije. Međutim, iz iskustva mnogih poljoprivrednika problem pomenutih subvencija je u tome što ponekad prođe i do dvije godine prije njihove konačne isplate.

»Ogromna prepreka u poslovanju je nesigurnost koju svi mi poljoprivrednici donekle osjećamo od strane države. Nema utemeljenih cijena ratarskih proizvoda, neredovna je isplata subvencija, sve su to stvari koje, kako mene tako i sve nas koče u bržem napredovanju. Pomoć u vidu nove mehanizacije, povoljnih kreditnih linija kod banaka, subvencioniranih cijena dizel goriva, subvencioniranih cijena mineralnih gnojiva... su ključne stvari potrebne da bismo svi mi koji se profesionalno bavimo poljoprivredom ostali konkurentni na našem, a tako i na stranom tržištu«, priča Stjepan.

Bez obzira na stalne neizvjesnosti i prepreke, Stjepanov polet i ljubav prema ovom zanimanju daju mu snagu da nastavi dalje i postavi nove planove i ciljeve. Njegove ambicije za budućnost obuhvaćaju proširenje parcela pod voćem i ratarskim kulturama, kupovinu nove mehanizacije, te pronalaženje novih tržišta i novih poslovnih partnera. Na putu k ispunjenju svojih ciljeva Stjepan, osim vrijednog rada, redovno posjećuje i poljoprivredne sajmove, gdje se svake godine upoznaje sa suvremenom tehnologijom u današnjoj poljoprivredi, ostajući tako u koraku s modernim izumima i patentima. Osim usavršavanja svog gospodarstva, neophodno je pobrinuti se za kvalitetu samog proizvoda kao i za korektan odnos prema kupcima jer je upravo to ono što izdvaja uspješne gospodarstvenike poput Stjepana i ostalih poljoprivrednika u Novom Slankamenu.

Slobodno vrijeme Stjepan često provodi sa svojom obitelji i prijateljima, a njeguje i veliko interesiranje za ribolov. Prema njegovim riječima, poljoprivreda je zahtjevan fizički posao, te on nerijetko u danima odmora odlazi na Dunav gdje kroz pecanje i plovību na čamcu sakuplja snagu i energiju za novi radni tjedan.

Na koncu Stjepan upućuje savjet svim mladima koji razmišljaju da uplove u svijet poljoprivrede i počnu se baviti ovim zanimanjem:

»Ključno u svakom poslu, pa tako i u ovom, je definitivno ljubav i posvećenost. Ako nešto radite iz ljubavi, ako se određenom poslu u potpunosti posvetite u smislu da ga obavljate i kada drugi to od vas ne očekuju ili vas ne primoravaju, to je onda to. Jako je bitno da mladi imaju nekoga tko će im prenijeti svoje iskustvo i dati savjet, to će zasigurno pomoći da se što lakše preskoče početne prepreke. Vjerujte u sebe, u svoj rad i rezultati će se zacijelo vrlo brzo vidjeti«.

Sara Žurovski

Vojvođanski Hrvati na Zimskoj školi folklora

KOPRIVNICA – Hrvatska matica iseljnika organizirala je i ove godine Zimsku školu hrvatskog folklora koja se održava od 3. do 12. siječnja u Koprivnici. Ove godine podučavaju se pjesme, plesovi, običaji, nošnje, glazbala ja-

dranske etnokoreološke zone: otoka Krka, Cresa, Raba, Paga, Silbe, Splita, Trogira, Kaštela, Čiova, Makarskog primorja, otoka Šolte, Brača i Hvara, Korčule, Mljeta i Lastova, poluotoka Pelješca, Dubrovačkog primorja, Konavala, Župe dubrovačke, Rijeke dubrovačke, doline Neretve, Dubrovačke kontradance te plesove šibenskoga uzmorja i otoka. Od plesova Hrvata koji žive u susjednim zemljama podučavaju se plesovi i glazba južne Hercegovine i plesovi Hrvata u Boki kotorskoj.

Predavanja se odvijaju u tri odjela: ples, tambura i tradicijska glazbala.

Polaznici Škole su i predstavnici hrvatskih udruga iz Srbije. U odjelu plesa polaznici su **Darko Prčić** iz HKPD-a **Matija Gubec** iz Tavankuta i **Antonio Gromilović** iz HKUD-a **Vladimir Nazor** iz Sombora, a u odjelu tambure **Marko Kujundžić** iz HKPD-a **Matija Gubec** iz Tavankuta i **Nenad Temunović** iz HGU-a **Festival bunjevački pisma** iz Subotice.

Kraljci u Rumi

RUMA – HKPD **Matija Gubec** iz Rume u okviru običaja *Ophod kraljaca* organizira igranku koju priređuju *kraljci*, u subotu, 14. siječnja u prostorijama Društva, s početkom u 20 sati. Istovremeno će biti i blagoslov prostorija Društva. Za dobru zabavu pobrinut će se tamburaški orkestar *Ladan Špricer*.

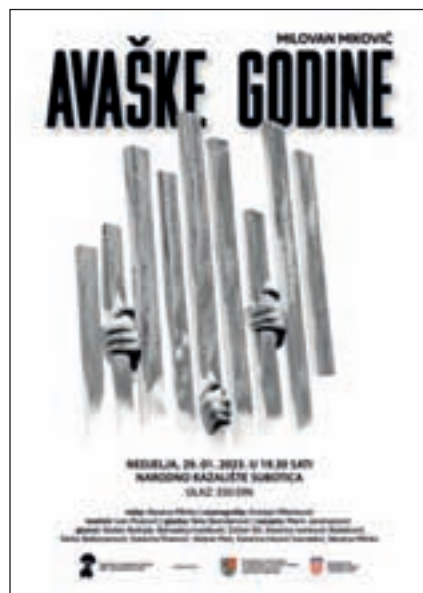
Avaške godine u Narodnom kazalištu

SUBOTICA – Književno-teatarski kružok HKC-a *Bunjevačko kolo* izvest će predstavu *Avaške godine* po tekstu **Milovana Mikovića** u nedjelju, 29. siječnja, na sceni *Jadran* Narodnog kazališta Subotica, s početkom u 19.30 sati.

Dramatizacija istoimenog poetskog djela i njegovo uprizorenje prate osobnu i kolektivnu povijest bunjevačkih Hrvata kroz prikaz tri generacije od naseljavanja Panonske nizine do današnjih dana, podcrtavajući kontinuitet izazovnog, ali istrajnog trajanja. Pisano na bunjevačkoj ikavici, *Avaške godine* su vrhunsko dijalektalno djelo hrvatske književnosti, a dramatizaciju i režiju predstave potpisuje voditeljica KTK-a

Nevena Mlinko. U predstavi igraju **Zoltan Sič**, **Bernadica Ivanković**, **Slađan Bošnjak**, **Darko Baštovanović**, **Katarina Ivković Ivandekić**, **Katarina Ivanković Radaković**, **Katarina Piuković**, **Nevena Mlinko** i **Vedran Peić** uz folklorashe HKC-a *Bunjevačko kolo*. Scenograf je **Kristijan Milanković**, kostimograf **Ivan Piuković**, glazbu je odabrala **Nela Skenderović**, majstor svjetla je **Marin Jaramazović**.

Karte po cijeni od 350 dinara moguće je rezervirati i kupiti na blagajni kazališta.

Pripreme za Petrovaradinski karneval

PETROVARADIN – HKPD *Jelačić* iz Petrovaradina i Udruženje građana *Petrovaradin Media* od 2023. obnavljaju tradiciju *Petrovaradinskog karnevala* kao novu turističku manifestaciju. Pored brojnih izložbi i predavanja, središnji događaj karnevala bit će Velika karnevalska povorka u subotu, 18. veljače 2023. Plan je da karnevalska povorka u 13 sati krene ispred crkve svetog Jurja u Strossmayerovoj ulici, prođe kroz Ulicu Vladimira Nazora, skrene lijevo u Beogradsku, prođe ispred rodne kuće bana **Jelačića** i skrene desno u Ulicu Lisinskog i izađe u Ulicu Prote Mihaldžića gdje će biti postavljena Karnevalska bina.

Očekuje se sudjelovanje velikog broja sudionika i karnevalskih trupa iz različitih gradova Srbije i regije. Ako želite biti domaćini nekom od sudionika i ugostiti ga u svojoj kući ili stanu 18. na 19. veljače – javite se na mail adresu: ivana.damjanovic.cpg@gmail.com.

Ideja *Petrovaradinskog karnevala* je da uspostavi veze s drugim karnevalskim gradovima iz Srbije i regije na taj način što će građani Petrovaradina biti domaćini svojim gostima – što će, kako organizatori vjeruju, napraviti put za neka nova prijateljstva.

Somborci na subotičkom prelu, osnutak Bunjevačkog ženskog društva

7. siječnja 1926. – *Neven* piše prigodom stupanja u 38. godinu svog izlaženja: »Kroz čitavo vrijeme svog opstanka 'Neven' je bio i ostao vjerni branilac Bunjevštine. On je bio i ostao neustrašivi borac za Hrvatsvo! To ne zvuči ni najmanje čudno ni paradoksalno! Obrana Bunjevštine nalazila je uvijek, a i danas nalazi svoj oslon – potporu – u Hrvatstvu... 'Neven' je širio obranbeni обруč Bunjevštine i proširio ga u okviru Hrvatsva i danas nema više te sile koja će Bunjevce otkinuti od Hrvatsva«.

8. siječnja 1939. – *Hrvatski dnevnik* piše da je 7. siječnja izaslanstvo somborskih Hrvata otišlo u Suboticu prisustvovati trećem po redu subotičkom Prelu hrvatskih Bunjevaca i Šokaca. Predvodnik izaslanstva je odvjetnik **Grga Vuković**, koji je pripremio prigodni govor. Kako on objašnjava, »cilj je ovim Prelima, da podignu duh ovog našeg naroda i da ga duhovno sjedine s ostalim Hrvatima, a ujedno da se održe naši stari običaji i sačuva naša narodna nošnja«.

9. siječnja 1919. – *Neven* piše da je 5. siječnja u gradskoj vijećnici u Subotici održana osnivačka skupština Bunjevačkog ženskog društva. Mladi fra otac **Armand Temunović** razložio je cilj i zadaću društva. Između ostalog je rekao: »Zadaća je od Boga, da žene budu srce naroda, ako su muževi snaga njegova«. Nakon njega je govorio student **Matija Evetović**.

10. siječnja 1925. – *Hrvatske novine* pišu da je na Silvestrovo veče 1924. Hrvatsko pjevačko društvo *Neven* priredilo u prostorijama Katoličkog doma u Subotici uspješnu priredbu. Agilni zborovođa **Matej Jankač** izazvao je »buru smijeha svojim čarobnjačkim izvedbama«. Muški zbor otpjevao je *Jabuku* od **Vilhara**. Odigrana je i glazbena šala *Ustaničke nevolje*. Potom je uslijedio ples mladeži.

11. siječnja 1921. – *Neven* piše da se iz ruskog zarobljeništva vratio Subotičanin **Petar Miković**. Zarobljen je još 1914. U Suboticu se vratio preko Vladivostoka i Trsta.

12. siječnja 1921. – *Neven* uspoređuje prilike u Subotici prije smjene vlasti 1918., za vrijeme bunjevačke uprave 1918. – 1920. i poslije smjene bunjevačkih činovnika koncem 1920. Konstatira da »mnoge riječi iz 1918. godine bijahu prskave rakete sa divnim bojama, ali kratkim životom«. Po njima je ironija da se na čelu Subotice nalazi **Andrija Pletikosić**, koji nije ničim pridonio jugoslavenskoj stvari. Naprotiv, Pletikosić je prije 1918. bio član Neodvisne i četrdesetoosmaške stranke, iz koje je

Šutovštini ili na primjer razlikovanu. Da stvar bude zamršenija, dao je Košutovac izjavu u mađarske novine, da će on mesti („söpörni“) u varoškoj kući, pa je čovjek na osnovu čitave političke prošlosti našega Košutovca sa pravom mogao pomišljati, da se to metenje odnosi na jugoslavenstvo, koje su neki „lenatični Bunjevci“, neslomljivi pobornici jugoslavenstva još iz vremena otkako su sa Košutovcem u zavadi — unijeli sa malo truda i ambicije u administraciju grada Subotice u posljednje dvije godine, koje su uostalom lijepim iskustvom obogatile mnoge iskreno odane pristalice narodnog jedinstva.

istupio onda kada je njezino subotičko vodstvo pristalo da se u škole, gdje Bunjevci čine većinu, uvede hrvatski jezik. Pletikosića su postavile radikalne vlasti koncem 1920. On je obećao da će mesti (söpörni) u varoškoj kući. Bunjevačka inteligencija (**Ivkovići, Orčići, Prčići i Vojnići**) je trn u oku vlastima samo zato što argumentirano tvrdi da varoško zastupstvo nema pravo prodavati gradsku zemlju, odnosno otuđivati imovinu cjelokupnog stanovništva.

13. siječnja 1939. – *Subotičke novine* osvrću se na jedan govor **Barnabe Mandića** (sin čuvenog prosvjetnog radnika **Mije Mandića**), gdje je nazvao nacionalne osviještene Bunjevce-Hrvate »zalutalim« pripadnicima bunjevačkog plemena:

»Ko je uopće kada čuo za Barnabu Mandića. Niko nikada. Pa ipak se takav jedan učitelj trpa u red bunjevačkih vođa! On veli da se 'niki zalutali, a većina bunjevačkog plemena ostala je čvrsta uz svoju bunjevštinu.' Kuda su zalutali? U Hrvatsvo? Pa tamo su nam vođe! Hrvat je i g. Blaško Rajić i drugi naši ljudi koji imaju većih zasluga za Bunjevce nego razni Bukve, Poljakovići, Barnabe Nimčević Mandići«.

Vesna Kesić-Krsmanović, dirigentica zbora HKPD-a Jelačić

Od nule do četveroglasja

Rad u amaterizmu je rudarski posao, počinjete praktički ni iz čega. Tako je bilo i u »Jelačiću«, a evo sad poslije osamnaest godina naši pjevači vladaju notama i ključnim muzičkim izrazima, kaže naša sugovornica

Novosadska dirigentica **Vesna Kesić-Krsmanović** ima veliko i dugogodišnje iskustvo u vođenju pjevačkih zborova, a 2004. pozvana je u petrovaradinski HKPD *Jelačić*. Prvo je stvorena pjevačka sekcija iz koje je, vrijednim i dugim radom, nastao i višečlanski *Jelačićev* zbor s bogatim repertoarom od tradicionalnih narodnih, preko klasičnih do liturgijskih i crkvenih popjevaka. Zbor je nastupao u Srbiji, Hrvatskoj i BiH. Na natjecanju pjevačkih zborova u Rumi, 2013., u okviru 50. Festivala muzičkih društava Vojvodine, zbor je osvojio brončanu medalju.

Kesić-Krsmanović rođena je u Subotici 1961. godine. Studirala je kompoziciju u klasi prof. **Enrika Josifa**, zborско dirigiranje u klasi prof. **Vojislava Ilića** i prof. **Darinke Matić-Marović**. Orkestarsko dirigiranje studirala je i diplomu stekla 1985. godine u klasi profesora **Stanka Šepića** na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu. Usavršavala se u Italiji i Mađarskoj. Bila je angažirana kao asistentica dirigenata pri zborovima AKUD-a **Žikica Jovanović Španac** i OKUD-a **Ivo Lola Ribar** u Beogradu.

Bavila se i pedagoškim radom, u muzičkim školama *Li-sinski* i *Slavenski* u Beogradu, te dobijala nagrade na fes-

tivalima i natjecanjima (republička, savezna) mladih muzičara u kategoriji orkestra, zborova i komorne muzike.

Zaposlena je u Srpskom narodnom pozorištu kao dirigentica opernog zbora, a kao dirigentica od sezone 1987./88. godine do danas. U okviru Opere SNP-a osnovala je Ženski komorni zbor 2001. godine.

Od 2003. vodi nagrađivani zbor Židovske općine Novi Sad, pod imenom *Hašira*, a od 2014. zbor *Harmonia*, čiji je osnivač Grkokatolička parohija sv. apostola Petra i Pavla, zajedno s Rusinskim kulturnim centrom.

Kako je došlo do Vaše suradnje s udrugom Jelačić, gdje vodite zbor?

U *Jelačić* sam došla na poziv **Josipa Pokasa** iz te udruge. Počeli smo od nule. U početku se za zbor prijavili veći broj ljudi, međutim ostanu samo oni koji imaju više talenta, strpljenja i slobodnog vremena. Samo bih napomenula da, iako je u pitanju hrvatska udruga, u zboru nas ima raznih nacionalnosti, baš kakvo je i naše vojvođansko podneblje. Rad u amaterizmu je rudarski posao, počinjete praktički ni iz čega. Tako je bilo i u *Jelačiću*, a evo sad poslije osamnaest godina naši pjevači vladaju notama i ključnim muzičkim izrazima. Fascinantno je koliko

Ljudi mogu naučiti čak i u svojim šezdesetim godinama. Zbor je imao vrlo veliku muzičku potporu od danas pokojnog prof. **Đure Rajkovića**. Počeli smo od jednoglasja i stigli vremenom do četveroglasja. Dodala bih i to da su nam pomogli i bivši profesionalci, operni pjevači: **Slavo-ljub Kocić**, koji je, nažalost pokojni, pjevao je s nama, a imamo i **Miloša Ristića**, koji je pjevač i solist u *Jelačićev*oj klapi. Svi predsjednici udruge – i **Petar Barbek**, Josip Pokas, **Petar Pifat** i **Mirko Turšić**, bili su podrška radu zbora. Baš kao i **Vlatko Karnaš**, koji je jedan od stupova našeg Društva.

Što se nalazi na repertoaru zbora i na koja ste djela, što ih izvodite, posebno ponosni?

Imamo zaista veliki broj kompozicija i pjesama koje izvodimo. Posebno izvodimo djela petrovaradinskih skladatelja: **Stanislava Prepreka**, Ilije Okrugića i **Franje Štefanovića**. Od stalnih nastupa, imamo godišnji koncert te uskršni i božićni koncert. Preprek je kompozitor za respekt, njegove kompozicije su neke od najzahtjevnijih koje izvodimo, jer on ima vrlo ozbiljne harmonije. Štefanovićeva misa koju izvodimo je fantastična, ona je četveroglasna i s orguljskom pratnjom.

Koja biste gostovanja posebno istaknuli?

Volimo gostovanja, uglavnom smo gostovali u Hrvatskoj, a najljepše nam je bilo na moru, na Rabu, na Hvaru, u Splitu, Trogiru... Jednom smo bili i u Bosni i Hercegovini, u mjestu Žepče. U Srbiji smo nastupali po Vojvodini i u Nišu, kod tamošnje hrvatske zajednice. Uvijek nas lije-pogoste. Posebniju suradnju imamo sa zborom s gradskim društvom *Kristal Sladorana* iz Županje, tamo smo najčešće gostovali.

Koji su najveći izazovi u radu zbora?

Velik problem u zboru je osipanje članstva zbog starosti. Drugi problem je što mi nemamo prostor za probe, vježbali smo u podrumu crkve sv. Jurja, u župi Uzvišenja sv. Križa, u Mjesnoj zajednici, ali tamo nismo imali dobre uvjete. Tako da smo prešli u Srpsko narodno pozorište, već deset godina smo tamo. Nadamo se da ćemo do-

biti prostor u Spomen domu bana Jelačića, kada se on u potpunosti renovira.

Uz zbor, Društvo ima i svoju klapu, koja je popularna kod ljudi koji vole taj zvuk...

Klapa HKPD-a *Jelačić* nastala je na inicijativu bivšeg predsjednika Društva Petra Pifata, koji je bio korepetitor i solist zbora. Ja sam obučavala i obučavam tu grupu pjevača. Klapa ide s nama na gostovanja, publika voli njihove nastupe. Petra je na klaviru zamijenio **Živan Popović**.

Zborovi postoje dugo u povijesti glazbe. Gdje je, po Vašem mišljenju, mjesto zborova u glazbenom životu danas? Naime, danas zborovi pjevaju i popularnu (pop, rock) glazbu, a nastupaju i na neklasičnim mjestima za zborove, poput tržnih centara, na ulicama...

Danas imate razne vrste zborova. Imali smo, recimo, *Perpetum Jazzile* za Novu godinu u Petrovaradinu, to su profesionalci i to je atraktivno, ali ima i onih pop zborova koji nemaju kvalitetu, već rade na matricu i, pojednostavljeno rečeno, uzimaju pare. Naravno, postoje i profesionalni zborovi koji izvode ne samo klasična djela nego i suvremena djela za zborove. S profesionalnim komornim ansamblom *Klasika Nova* izveli smo u Beogradu suvremenu liturgiju, vrlo zahtjevno djelo prof. **Aleksandra Vujića**. To djelo mi je bilo kao doktorska disertacija bez diplome. Ali je nešto što zahtijeva vrijeme, i publiku koja to razumije, a to je uvijek manji dio populacije. Kada govorite o neklasičnim prostorima, i zbor Opere SNP-a izvodio je dijelove iz *Fausta* u tržnom centru *Promenada* u Novom Sadu, pjevali smo i na beogradskom aerodromu. To je trend koji se radi u svijetu, u smislu marketinga, da se privuče publika.

Daljnji planovi sa zborom Jelačića?

Tijekom siječnja imamo mjesec dana odmora, a onda se pripremamo za naš uskršni koncert. Nadamo se nekim gostovanjima, putovanjima. Trebamo raditi i na pomlađivanju članstva.

D. B. P.

XV. Gupčev bal

*Bal će se održati 11.2.2023. godine u
velikoj dvorani Doma kulture u
Donjem Tavankutu, od 19 sati.*

*Za dobru zabavu pobrinut će se
tamburaški ansambl Ruže te
Marko Žigmanović i bend
iz Subotice.*

*Cijena ulaznice, u koju su uračunati
večera i neograničena konzumacija
pića je 2.700,00 dinara.*

*Ulaznice za bal se mogu rezervirati na broj
+381 64 20 152 74*

Hrvatska čitaonica Fischer poziva vas na humanitarni

BOŽIĆNI KONCERT

Koncert je posvećen Katarini Satmari oboljeloj od SMA

**RKT crkva Presvetog
Trojstva u Surčinu
nedjelja 15.01.2023. u 17h.**

*nastupaju: Zbor crkve Presveto
Trojstvo Surčin, Zbor "Juventus" iz
Temerina, Tamburaši HČ Fischer, Duo
ArsAmatoria i obitelj Satmari i Gojani*

Blagoslov kuća i obitelji

Godišnji, zapravo božićni blagoslov kuća i obitelji je u tijeku. Koliko je taj čin blagoslova bitan i kako se provodi na teritoriju župe sv. Josipa Radnika u Đurđinu pitali smo tamošnjeg župnika vlč. **Daniela Katačića**, koji je istaknuo kako se u ovo božićno vrijeme tradicionalno obavlja blagoslov kuća i stanova – svećenici posjećuju domove vjerničkih obitelji kako bi blagoslovili prostor i mjesto u kojemu oni žive. »Od velike je važnosti svake godine blagosloviti domove vjernika kako bi u njima vladao mir, red, krepost i zaštita od utjecaja zloga« ističe Katačić, te pojašnjava koji je period u kom se obavlja ovaj blagoslov: »Važno je spomenuti kako je do reforme Drugog vatikanskog koncila božićno vrijeme trajalo do Svijećnice (2. veljače). Tada se u blagoslov kuća i obitelji kretalo tek nakon Bogojavljenja (Tri kralja) nakon što se uoči ove svetkovine blagoslovila nova voda. To je imalo puno više smisla, jer je i sam blagoslov vode imao dublje značenje u duhovnom životu vjernika. U većini naših krajeva takva je praksa još uvijek zadržana. Nema nekog okvirnog vremena do kada bi trebalo završiti blagoslove domova. Blagoslov se može

dijeliti cijele godine (primjerice, poznata je praksa i blagoslova domova nakon Uskrsa, također s novom vodom koja je posvećena u vazmenom bdjenju)«.

Kada je u pitanju priprava za blagoslov, naš sugovornik kaže kako je najbolja priprava otvorenost duha. »Džabe su svijeća, križ i Biblija na stolu ako je raspoloženje duše zatvoreno za blagoslov. Lijepo je vidjeti u domovima navedene stvari pripravljene, ali uz to je također važno da pohod svećenika i blagoslov doma proživimo u nutрини svojega srca – slušajući molitve koje svećenik moli i izgovarajući zajedničke molitve puna srca.«

Kao vidljiv znak blagoslova, vlč. Katačić svojim vjernicima ostavlja već poznate naljepnice s godinom blagoslova i podsjeća:

»Nekad su se na dovratke ulaznih vrata ispisivala slova i brojevi, primjerice za ovu godinu: 20*C+M+B+23. Puno značenje je sljedeće: 20 * CHRISTUS + MANSIONEM + BENEDICAT + 23 što znači Krist blagoslivlja ovu kuću, prebivalište«.

Po njegovim riječima u Đurđinu se većina katoličkih obitelji odazove blagoslovu, te okvirno radi ovoga čina obiđe oko 150 kuća.

Ž. V.

Misa za pokojnog papu Benedikta XVI. u Subotici

Dijecezanski upravitelj Subotičke biskupije mons. **Ferenc Fazekas** predvodio je 4. siječnja misu zadušnicu za pokojnog papu emeritusa **Benedikta XVI.** u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske u koncelebraciji tridesetak svećenika.

U povodu homilije mons. Fazekas je među ostalim istaknuo: »Ovaj je svijet zasigurno izgubio jednog velikana, najvećeg umnika 20. i 21. stoljeća u osobi pape emeritusa Benedikta XVI. Njega slobodno možemo ubrajati među najveće teologe naše Crkve i možemo ga postaviti uz bok jednog svetog **Augustina**, pape **Lava Velikoga**

i svetog **Tome Akvinskog**. Zato se nadamo da će ga Crkva ne samo proglasiti svecem nego i crkvenim naučiteljem«, te je dodao: »Dubina njegove misli čvrsto je ukorijenjena na Svetome pismu i crkvenim ocima. Njegove su riječi uvijek bile hranjene dubokom vjerom, usrdnom molitvom, pomnom brižljivošću i ljubavlju prema Bogu i prema svojim bližnjima«.

Prema svjedočanstvu nadbiskupa **Georga Gänsweina**, kako je istaknuo Fazekas, papine posljednje riječi bile su: »Gospodine, volim Te!«.

»Uistinu, njegov cijeli život obilježavao je ljubav prema Bogu i prema bližnjima. Nadamo se da će ga Gospodin primiti u svoje naručje kao vjernog i poniznog radnika Božjeg vinograda«, zaključio je Fazekas.

Attila Kovács, Ákos Kovács/Subotička biskupija

Dani biskupa Ivana Antunovića

Dani biskupa Ivana Antunovića započeli su 8. siječnja kada je u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske slavljen sv. misa koju je predvodio vlč. **Daniel Katačić**, a nastavljaju se polaganjem vijenca (danas), 13. siječnja u 15 sati, na spomenik biskupu Antunoviću koji se nalazi u parku između katedrale i sjemeništa u Subotici.

Kako nalaže dugogodišnja tradicija, Katoličko društvo *Ivan Antunović* koje je i organizator ovih Dana poziva zainteresirane na 31. Razgovor koji će biti održan 19. siječnja u Pastoralnom centru *Augustinianum* u Subotici (Trg sv. Terezije Avilske 3) u 19 sati. Tema ovogodišnjeg Razgovora je *Angažman vjernika laika u mjesnoj crkvi*. U razgovoru sudjeluju: vlč. dr. **Ivica Ivanković Radak**, vlč. **Dražen Skenderović**, vlč. **Vinko Cvijin** i **Ljubica Stipančević**.

Molitvena osmina za jedinstvo kršćana

Molitvena osmina za jedinstvo kršćana osam je dana ekumenske molitve koja traje od 18. siječnja do blagdana Obraćanja sv. Pavla, 25. siječnja. U sklopu molitvene osmine vjernici različitih kršćanskih zajednica i najviši predstavnici kršćanskih zajednica okupljaju se zajedno na molitvu. Iako se program Molitvene osmine razlikuju po župama i mjestima, svećenici pozivaju vjernike da se u ovom periodu ujedine u molitvi na zajedničku nakanu – jedinstvo kršćana.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Znakovi Božje prisutnosti

Cijeli Isusov život prate znakovi koji otkrivaju njegovo bogosinostvo. Ipak, čudimo se kako mnogi od njegovih suvremenika nisu u njemu prepoznali najavljenog Mesiju. S odmakom od dvije tisuće godina to izgleda neshvatljivo, ali to i nije tako čudno, jer znakove treba najprije uočiti, a potom ih znati tumačiti. Oduvijek ljudi od Boga traže neke znakove, a onda krivi tumači znak vide u svemu, čak i tamo gdje ga nema, pa ljude odvedu u zabludu. Stoga i sam Ivan Krstitelj, kada se Isus pojavio, nastupa oprezno i pomno se raspituje je li on onaj kojega je po Božjoj namisli trebao najaviti. No, Ivan otvorena srca vrši volju Božju, te mu je objavljeno kako prepoznati prisutnost Mesije kojega je navijestao.

Očekivanja i stvarnost

Bog u trenutku Isusovog krštenja otkriva da je on njegov Sin, otkriva narodu da pred njima stoji onaj koji je ispunjenje proročkih obećanja. Ipak, iako su mnogi svjedoci toga događaja, Isus ostaje za brojne Izraelce tek običan čovjek, često osporavan i odbacivan. Tijekom svoga javnog djelovanja narodu je pružio mnoštvo dokaza koji bi im trebali potvrditi da je on Mesija. No, većina ostaje nevjerna. Mnogo je toga što prijeći čovjekovu vjeru. Izraelcima su njihova očekivanja zamutila pogled. Iako je Mesija stajao pred njima, iako im je dokazivao svoj identitet brojnim riječima i djelima, ipak ga nisu bili u stanju prepoznati.

Ivan ga je prepoznao. I on je bio Izraelac, te je znao kakvog Mesiju narod očekuje. S ljudske točke gledišta Mesija koji dolazi u sili i slavi je logično očekivanje. Ipak, Ivan je otvoren za Božje djelovanje, te ne dopušta predodžbama i predrasudama da zamute njegov pogled na stvarnost. I u njemu postoje dvojbe, evanđelist piše da je Ivan slao svo-

je učenike da provjere je li Isus taj kojega čekaju. A kada je stigla vijest da je Isus potvrdio svoj identitet, nije više dvojio. On vjeruje toliko da ga je Bog učinio Kristovim Pretečom. Ivan se stavlja u Božju službu, nema od Mesije ovozemaljska očekivanja, za razliku od ostalih Isusovih suvremenika. Oni očekuju Mesiju moćnog i slavnog u zemaljskom smislu, koji će im donijeti spasenje i blagoslov opet u zemaljskom smislu. Skromni stolarev sin zato je neprihvatljiv kao Mesija, čak ni čuda i drugi znakovi nisu dovoljni i ne mogu raspršiti njihove zablude. Isus je Jaganjac Božji »koji odnosi grijeh svijeta« (Iv 1,29). Ali da bi ga se kao takvog upoznalo i prihvatilo, treba imati otvoreno srce za Božju objavu.

Bog je s nama

Kao što su Izraelci Isusova vremena tražili znakove da bi prepoznali Mesiju, ali mnogi ipak nisu, jer nisu bili otvoreni Božjoj objavi, nego su očekivali ono što su već unaprijed zamislili, tako čine i ljudi danas. Mi želimo znakove Božje prisutnosti u svome životu, ali već unaprijed određujemo kako želimo da se Bog očituje. A kada to što želimo vidjeti ne vidimo, optužujemo Boga da nije tu. A znakove Božje prisutnosti svi žele vidjeti i osjetiti u teškim trenucima života. Ono što očekuju je da Bog riješi probleme. No, Bog nije neki vilenjak iz dječje priče koji ispunjava naše želje. On je s nama, čuje naše molitve kada ga zazivamo, vidi naše potrebe. A znak da je prisutan u našem životu nekada će biti da uistinu usliši našu molitvu, a nekada će biti i snaga s kojom ćemo izdržati ono što nismo ni slutili da možemo. Najčešće znak Božje prisutnosti su blagoslovi koje nikada nismo ni tražili, a najveći znak Božje prisutnosti u ovome svijetu je njegova prisutnost u Presvetom Oltarskom Sakramentu.

Josipa Dević, pjesnikinja, publicistica, kiparica, urednica i voditeljica radijske emisije

Dalmatinska ikavica

– spona sa zavičajem

»Ne mogu zamisliti da me netko otcijepi od mog nacionalnog identiteta, pripadnosti mom hrvatskom rodu. Ne mogu zamisliti da me netko deklarira drugačije nego kao vjernicu. I nastojim svojim životom, razmišljanjima, radom i hobijima to i pokazati«

Josipa Dević, rođena u Splitu, odrasla u Sumartinu na otoku Braču, sa 16 godina dolazi na školovanje u Suboticu gdje kasnije osniva obitelj i sa suprugom **Franjom** dobivaju sinove **Borisa** i **Darka**. Svoju ljubav prema pisanju, stvaranju i Bogu vremenom je pretočila u poslove/hobije, spojivši tako ugodno s korisnim. A ljubav, vezu i čežnju za svojim zavičajem iskazuje svojim pjesmama pisanim na dalmatinskoj ikavici, čuvajući je tako od zaborava, kako u svom srcu, tako i u »novom« okruženju, koje, budući da u njemu živi već gotovo četrdesetljeća, smatra svojim drugim domom.

Pisme i pjesme

Josipa osjeća da ima dva doma, što s jedne strane, kako ističe, predstavlja bogatstvo, a s druge, nosi sa sobom i teret.

»Kažu – gdje ti je obitelj, tamo ti je dom. Normalno je da Suboticu doživljavam kao svoj dom – tu mi je obitelj, tu su sad jako dobri prijatelji, rodbina. Ipak, rekla bih da mi koji smo došli odnekud, imamo dva doma, jer kad odem u Dalmaciju, opet osjećam da sam došla doma. To je jedno bogatstvo, ali nosi sa sobom i jedan teret, jer normalno je da su prisutni čežnja za zavičajem, za rodbinom i prijateljima koji su mi tamo. Kroz moje pisanje se može primijetiti ta moja čežnja za rodnim krajem i zato zavičajne pjesme volim pisati na dalmatinskoj ikavici«, kaže ona, dodajući kako je pjesme počela pisati u osnovnoj školi: »Kao mala bila sam oduševljena knjigama, bila sam najmlađe, sedmo dijete, i dosta vremena sam provodila čitajući ili sam bila u samostanu gdje su časne organizirale razne aktivnosti. Imali smo divnog župnika fra **Marija Jurišića** uz kojeg sam se prvi put srela s duhovnim pjesmama, šansonama. Čitala sam i dosta

duhovne literature i rekla bih da je taj period od 4. do 8. razreda dosta utjecao na moje oblikovanje u budućnosti što se tiče pisanja«.

Osim na dalmatinskoj ikavici, Josipa piše i na standardnom hrvatskom jeziku, a, kako navodi, jako malo njenih pjesama nastane s »predumišljajem«, planski.

»To se najčešće dogodi u trenucima nekog osobnog stanja – tuge, radosti, čežnje... Događa mi se često da me samo jedna riječ na neki način muči i onda izađe cijela pjesma o njoj. Volim i moje pjesme koje izađu i na standardnom hrvatskom, jer su one razumljive širem krugu ljudi, dok srž, dušu onih na dalmatinskoj ikavici, koja

pod utjecajem povijesti, kulturnih, trgovačkih veza, sadrži dosta talijanskih riječi, istinski razumije samo određen broj čitatelja.«

Njezine pjesme objavljene su u raznim izdanjima, mogu se čuti na nekim događajima, a veliki broj ih je i uglazbljeno.

»Objavljivane su u *Subotičkoj Danici*, *Novoj riječi*, u *Liri naivi*, čija sam sudionica od samih početaka, u tjedniku *Hrvatska riječ*, *Glasu koncila*, *Duhovskom plamenu*, a mogle su se čuti na manifestaciji *Večer ikavice* u Stanišiću, na kojoj kao čuvarica ikavice također sudjelujem od samih početaka. Odazovem se svugdje gdje mogu prezentirati moju dalmatinsku ikavicu i jako mi se sviđa što ju ljudi vole čuti. U Sumartinu na Braču govorimo štokavsku ikavicu, a već tri kilometra dalje gdje sam išla u osnovnu školu, tamo se govori prava čakavica. Puno mojih pjesama je i uglazbljeno, više od 60 (najviše duhovnog karaktera), među kojima je pet himni. Pjesme su izvedene na brojnim festivalima duhovnih pjesama, više se mogu čuti na hrvatskim radio postajama, televiziji. Među njima ima i dječjih, i sve su one uglavnom pisane na standardnom hrvatskom jeziku.«

Spoj dalmatinske i bunjevačke ikavice

Josipa Dević došla je s područja gdje se govori dalmatinskom ikavicom na područje s bunjevačkom ikavicom, što je slučaj i u njezinoj obitelji. Pitali smo je je li to bila olakšavajuća okolnost za nju.

»Pa bilo je zabavno. Inače mi je lako prebaciti se s jednog jezika/govora na drugi, znam bunjevačku ikavicu, iako ona iz mojih usta ne zvuči tako kako je ovdje govore. Bilo je smiješnih situacija, što zbog naglaska u nekim riječima, što zbog različitog smisla i značenja riječi, ali uglavnom nije mi bilo teško i mogu reći da mi je bliska bunjevačka ikavica i da je doživljavam kao dio svog života. Kako zbog supruga, tako i zbog snahe **Antonije**, koja je također Bunjevka i koja isto nastoji sačuvati svoju ikavicu. Naši sinovi znaju dalmatinsku ikavicu i uvijek me zadivi kako se s naglaskom znaju prebaciti na nju, i onda mi je to k'o da sam došla doma. Suprug također *divani*, a interesantno je što se i nakon 39 godina, koliko smo zajedno, zna dogoditi da ne razumije neku moju riječ koju izgovorim pa se začudim je li moguće da tu riječ nikad nisam izrekla.«

Osim što se bavi pisanjem, Josipa ima svoju *Radionicu duše Bracera* (naziv za originalni brački teretni jedrenjak) i urednica je i voditeljica jedne emisije na Radio Mariji.

»Mogu reći da sam, što se posla tiče, spojila ugodno s korisnim. Pjesme pišem i za druge (razne izvođače), sastavljam govore, čestitke... Već dugo godina volim vajati, izrađivati figure i skulpture raznim tehnikama, od gline, hladnog porculana. Imala sam tri samostalne izložbe, od kojih dvije u Domovini. To me baš usrećuje i imam svoju malu radionicu personaliziranih darova gdje izrađujem predmete i po narudžbi. Već osmu sezonu urednica sam i voditeljica emisije *Biti blizak Bogu i čovjeku* na Radio Mariji. Emisija se bavi aktualnim temama bliskim ljudima, provodi ih kroz neke situacije koje se nama svima do-

gađaju i kako kroz te situacije ostati i biti blizak i Bogu i čovjeku i ne ogriješiti se o njih.«

»Volim dičiti se svojim«

Na pitanje je li nagrađena za neke svoje pjesme Josipa Dević je odgovorila potvrdno, ali umjesto njihovog isticanja ili nabiranja, dobili smo sljedeći odgovor:

»Nagrade su tu da kažu da je nešto jako dobro, one su poticaj za dalje, ali nagrade su i odgovornost i obvezuju vas da ono što radite dalje treba biti još bolje, jer uvijek to netko sluša. A ja se najviše 'bojim' malih slušatelja zbog kojih trebamo biti jako oprezni. Ne samo s tim što pišemo, nego i što govorimo, jer riječ je nešto što nam je Bogom dano, što nas definira kao ljude i riječ kao takva nas u biti i predstavlja kao osobe. Mi koji se bavimo riječju, jezikom, imamo odgovornost na neki način više razine, zato što to nije samo riječ, to je ono što jesi, ono kome pripadaš, ono što želiš sačuvati baš za te male koji će to čitati i slušati.«

Josipina priča o važnosti i odgovornosti koju nosi napisana/izgovorena riječ navela je na pitanje o važnosti očuvanja govora...

»Očuvanje govora je jako bitno, mada mnogi će reći da je vrijeme pregazilo ikavicu, da je to malo starinski, da nije moderno, nekima je nije lijepo za čuti. Ono što među ostalim čuva jedan narod, to su jezik i govor. Kad bismo mi sad negirali postojanje našeg jezika, našeg govora, što smo onda? Dakle, po pitanju govora moramo jako biti svjesni svoje odgovornosti prema prošlosti zarad budućnosti. Imamo odgovornost prema svojoj djeci, prema budućim pokoljenjima da im prenesemo to što smo i tko smo i ne ogriješiti se, što se nažalost trenutno događa, jer neki ljudi negiraju svoju pripadnost. To je zaista, rekla bih, u razini jednog velikog grijeha, maltene čak i izdaje«, istaknula je ona i ispričala jedno svoje nedavno iskustvo:

»Kada govorimo o zavičaju, o govoru, prenijela bih jedno moje iskustvo koje vjerujem imaju mnogi koji su otišli negdje u svijet, a to je trenutak, tj. osjećaj kada sretnete osobu koja je iz vašeg kraja ili koja govori vašim jezikom ili govorom. Nedavno sam srela čovjeka iz Makarske i to je trenutak kada vi ne sretnete samo osobu, vi sretnete svoju zemlju, svoj zavičaj, svoj narod, to je automatski prebacivanje na materinski govor. To je sreća, srdačnost, susretljivost, prepoznavanje nekog koga ne poznaješ, a jako ti je blizak. Ta osoba nosi isti korijen kao i vi, nosi istu materinsku *rič*, iste običaje, istu kulturu. To je nešto što daje snagu za dalje, a s druge strane shvatite koliko je bitno da i vi to čuvate i donosite tamo gdje živite. Jako poštujem drugog čovjeka i njegov jezik, ali volim dičiti se svojim i volim da me drugi prepoznaju po onome što ja jesam. Ne mogu zamisliti da me netko otcijepi od mog nacionalnog identiteta, pripadnosti mom hrvatskom rodu. Ne mogu zamisliti da me netko deklarira drugačije nego kao vjernicu. I nastojim svojim životom, razmišljanjima, radom i hobijima to i pokazati. U stvari, ne mogu reći da to nastojim, nego jednostavno to sam ja i ne znam drugačije.«

I. Petrekanić Sič

O prezimenima bačkih Hrvata (XXXI.)

Prčići (plemeniti) i Perčići

Prchčići predstavljaju neiscrpu temu za povijesna i općenito antropološka istraživanja. Gotovo da nema povijesnog razdoblja koje nije dalo ne jednog nego više predstavnika ovog razgranatog hrvatskog

Plemićka diploma Jakova Prčića 1757.

roda. Do sada su, međutim, činjeni samo pojedinačni i izolirani naponi u pravcu rasvjetljavanja njihove genealogije i zaokruživanja njihove povijesti, koja se bez mnogo pretjerivanja može smatrati reprezentativnim segmentom bunjevačko-hrvatske cjeline (*pars pro toto*). Od dosadašnjih ishoda na tom polju vrijedi izdvojiti romansirane pripovijesti **Dražena Prčića**, čiji je djed **Lazar** bio jedan od vodećih članova *Katoličkog orla* iz 1920-ih.

Plemeniti Prčići

U Galeriji dr. Vinko Perčić nalazi se reprodukcija rodoslovnog stabla Prčića iz 1820. Kako je na stablu predstavljeno, najstariji predstavnik obitelji bio je **Šimun**. Poslije njega dolazi **Vranja**. O Vranji pruža podatke plemićka povelja, koju je dobio njegov sin **Jakov** 1757. On se kao zastavnik borio s Turcima u bitci kod Sente 1697. Poginuo je u bici kod Ujpalanke 1710. Imao je, kako se vidi na stablu, trojicu sinova: **Miška**, **Fabijana** i **Jakova**. Miško je rođen na prijelazu iz 17. u 18. stoljeće. On je bio šukundjed subotičkog gradonačelnika **Miška Prčića** (1840. – 1906.), o kojem je pisano ranije.

Jakov je rođen 28. V. 1700. Sudjelovao u opsadi Temišvara 1716. i Beograda 1717. Dana 23. XI. 1721. je vjenčao **Magdalenu**, kći **Stipana Kujundžije**. Za vrijeme Austrijsko-turskog rata 1737. – 1739. dopao je zarobljeništva, iz kojega je izbačen uz visok otkup. Jakov i nje-

gova obitelj dobili su 1757. plemstvo. U darovnici se spominju sinovi **Matko** (21. II. 1724.), **Luka** (15. X. 1725.), **Nikola** (17. VI. 1729.), **Šimun** (7. X. 1733.) i **Martin** (18. X. 1736.), koji su također upisani u subotičkim maticama. Prezime Jakovljeve supruge **Magdalene** zabilježeno je u obliku **Pištolar**. Prezime **Pištolarević** inače se javlja u subotičkim maticama. *Hrvatska riječ* od 9. listopada 2020. donosi intervju s **Ivanom Perčićem**, koji prenosi obiteljsku predaju o podrijetlu Prčića i njihovoj ulozi u događajima na prijelazu iz 17. u 18. stoljeće. Ovdje piše između ostaloga da je i prim. dr. **Vinko Perčić** pripadnik plemenite grane Prčića.

Jesu li Prčići i Perčići isto?

Poznati jugoslavenski liječnik i pasionirani kolekcionar prim. dr. Vinko Perčić, čija je bogata zbirka umjetnina prešla u galeriju nazvanu po njemu, bio je također veliki simpatizer svog bunjevačkog roda. Sudjelovao je u svim krupnijim kulturnim aktivnostima u Subotici koje su nosile bunjevački i hrvatski karakter. Zbog toga je i proganjan nakon X. sjednice Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije u Karađorđevu, koja je osudila držanje hrvatskih disidenata (*prolječara*) i pokrenula progon protiv njih. Rođen je 20. II. 1911. na Hrvatskom Majuru kao **Antun Vinko**. Otac mu je bio **Nesto (Ernest)**, a mater **Katarina**, rođ. **Đukić**. Par je imao sedmero djece. Vjenčali su se 17. X. 1897. Nesto je rođen 12. I. 1879. kao sin **Vinka** i **Jelene**, rođ. **Peić**. Po tome se može zaključiti da je prim. dr. Perčić dobio ime po svom djedu.

Istraživanje paternalne linije Perčića pokazalo je da Perčići nisu srodni sa subotičkim Prčićima, koji su iznjedrili između ostaloga Jakov Prčić, dobitnika plemstva 1757. Naprotiv, po svemu sudeći Perčići vuku korijene iz Bajskog trokuta. Naime, prvi poznati preci su **Lovro Perčić** i **Ana Knežević**. Imali su između ostaloga sina **Jerka**. U napomenama matice krštenih kao njihovo mjesto stanovanja nekad se navodi Baja, a nekad Čavolj. Očito da je riječ o širem kraju oko Baje. Izvori u Povijesnom arhivu Subotica doista pokazuju da su neke bunjevačko-hrvatske obitelji već tijekom 18. stoljeća prešle iz Bajskog trokuta u Suboticu. Vjerojatno je to slučaj i s Perčićima. Lovrin sin Jerko je rođen 5. VI. 1742., a 14. XI. 1762. je vjenčao **Olivu**, kćerku izvjesnog **Bone Bačića**. Oliva je negdje upisana i kao **Božin (Boxin)**. Očito je riječ o obiteljskom nadimku. Iz ovoga braka je 3. V. 1783. rođen sin **Albe**. Albe je oženio 16. XI. 1803. **Mariju**, kćerku **Jakova Vlahovića** i **Magdalene Buljovčić**. Marija je negdje upisana pod prezimenom **Kovačić**. Očito da je i ovdje riječ o dvostrukom prezimenu. Albe i Marija su imali sina **Petra**, koji je kod krštenja 1821. dobio ime **Matija Petar**. Petar je 8. XI. 1837. stupio u brak s **Josipom**, kćerkom **Nikole Čovića** i **Dominike Lončarević**. Ovo su roditelji Vinka, djeda prim. dr. Vinka Perčića, koji je rođen 18. XI. 1867.

Kopanje za zadrugu

Zemljoradničke zadruge početkom XX. stoljeća bile su oslonac razvoja sela i poljoprivrede u Srbiji. Posebnu ekspanziju doživjele su između dva svjetska rata. Bilo ih je nekoliko tisuća u državi, a jedna od njih osnovana je i u Đurđinu. Zemljoradnička zadruga *Đurđin* trajala je do 70-ih nakon čega je organizirana Kooperacija *Đurđin* koja je ugašena početkom 90-ih godina. I zadruga i kooperacija osiguravale su velikom broju Đurđinčana posao. Jedni su radili fizičke poslove na njivi, drugi su uslužno svojim strojevima obrađivali zemlju, neki su radili kao agronomi, ekonomi – ovisno o završenoj školi i imovini.

Na poslu od četrnaeste

Kako je bilo raditi za zadrugu ispričala nam je **Anica Ivković Ivandekić** nakon što je pronašla fotografiju na kojoj ona s još pet mladih Đurđinčana kopa. Na fotografiji je Anica prva s lijeve strane, pored nje je **Veco Vuković**, **Justika Ivandekić**, **Lacika Tarčanj**, **Ana Gabrić** i **Ruža Vuković**. Fotografija je snimljena 1950-ih kada je Anica bila još cura, 18 godina, a mjesto snimanja je »dol u blizini salaša bač **Jose Jaramaza**«, 4 km udaljen od sela.

»Kopali smo bašču za novce, bili smo zadrugari. Slika je snimljena u dolu kod bač Jose Jaramaza, jel je tamo bila velika zadrugarska bašča. Mi smo tako zvali taj kraj, al nema više tog salaša, nema ničeg tamo više.«

Kao vrlo mlada, gotovo odmah nakon završene osnovne škole, Anica je počela ići na njivu kopati i za zadrugu je radila do svoje udaje – 26. godine.

»S jedno 10-11 godina sam završila škulu, išla sam u Mukićevu škulu četri razreda, i brzo posli tog sam počela

raditi u zadrugi. Od 14. godine sve do svoje 26. bila sam uvek u poslu. Manila sam se rada 1. novembra 1962., a 25. sam se vinčala, toliko nam je tribalo da pripravimo za svatove. U zadrugi smo radili bačo, ja i mlađi brat. Mama je bila kod kuće s najmlađom ćerkom, a najstariji brat je bio milicajac.«

Samo nedjelja slobodna

Sjeća se sugovornica kako su uvjeti rada bili teški i surovi, ali se moralo raditi.

»Radilo se svaki dan, samo je nedilja bila slobodna. Sićam se, jedared bači nisu dali da ostane kod kuće za disnotor pa prija Božića nismo ni stigli zaklat svinju. Morali smo raditi do Badnjeg dana. Radilo se i kad je sezona i kad nije sezona. Jedino smo kad je bilo zdravo ladno radili kraće. Svaki dan smo ujutru u šest sati počimali i radili do sedam uveče. Nije bilo muško-ženski poslova, svi su radili sve. Kad su se vukli kuruzi, trpala sam u kola košarove, zamećala pune košarove kuruzi, zamećala džakove, kopala, osam godina sam radila na vršalici... Nije zabadavad, curo, što me sad bole leđa!«, kaže nasmijana osamdesetšestogodišnja sugovornica.

Anica sada živi sama na salašu. *Bašču* više nema, kaže ne da joj sin da kopa.

»Prija ništa nisam kupovala a sad sve, nemam bašču. Ne da mi sin da kopam premda bi ja volila. Ne bi volila sad kopat, ali volila bi da imam jel smo mi to tako naučili. Imali smo uvek veliku bašču, svašta sam sadila – peršin, šargaripu, papriku, luk, grava, krumpira, paradidke...«

J. D. B.

Vjera, razum i ljubaznost

Da, znam. Ovaj zimski odmor je bio baš prekratak. No, ako vas tješi, srednjoškolci su krenuli u školu još u ponedjeljak, dakle tjedan dana prije vas. Stoga je i ovogodišnji zimski oratorij, kako bi okupio sve zainteresirane, male i velike, održan od 3. do 7. siječnja. Tako su na njemu mogli svi sudjelovati, osnovci kao polaznici, a srednjoškolci i studenti, te mladi radnici kao animatori.

Zbog velikog broja zainteresirane djece, ali i lakšeg rada, osnovci su bili razdijeljeni u dvije skupine, te su niži razredi (1. – 4.) na oratoriju bili od 9 do 14 sati, a viši razredi osnovne škole (5. – 8.) od 15 do 20 sati. Svi oni bili su, kao i obično, razdijeljeni u četiri ekipe s kapetanima, a razlikovali su se po već ustaljenim bojama.

U mlađoj skupini sudjelovalo je 44 djece, dok je među starijima bilo njih 72, dakle oko 120 djece te oko 40 animatora koji su se tijekom dana smjenjivali.

Teme ovogodišnjeg, sedmog po redu, zimskog oratorija bila su tri aspekta duhovnosti: vjera, razum i ljubaznost, što su po riječima voditeljice Subotičkog oratorija **Vedra-ne Cvijin** aspekti koje je zagovarao i sam don **Bosco**. Ona je ovogodišnji zimski oratorij ocijenila kao rast u odgovornosti animatora. Tako su voditelji zimskog oratorija bili **Petar** i **Ivan Huska** koji su to, kako je Cvijin rekla, odlično iznijeli. Svi animatori koji su na sebe preuzeli odgovornost radionica, financija i organizacije su sve sami odradili. »Mislim da se kod samih animatora podigao nivo odgovornosti i sada su pokazali da puno toga mogu sami napraviti. Da kao srednjoškolci mogu i tako odgovorne

stvari raditi savjesno i dobro. I oni sami su sazreli u svom zadatku«, kazala je Cvijin, a to su mogli potvrditi svih onih 120 sudionika, koji su kao i obično uživali.

Kao i na svim dosadašnjim oratorijima atmosfera je bila odlična, a tijekom dana su se smjenjivale molitva, predavanja, igre, druženje, pjesma, ples, kuhanje, sportske aktivnosti, dramske, multimedijalne, kreativno-manualne radionice...

Duhovne radionice i prigodna predavanja za obje uzrasne skupine imali su vlč. **Daniel Katačić**, vlč. **Mirko Štefković**, vlč. **Nebojša Stipić**, vlč. dr. **Ivica Ivanković Radak**, fra **Zdenko Gruber**, vlč. **Vinko Cvijin**, a uz sve njih misno slavlje na blagdan Sveta tri Kralja slavili su

vlč. **Dražen Skenderović** i domaćin, župnik župe sv. Roka gdje je oratorij i održan vlč. dr. **Andrija Anišić**, koji je imao i predavanje.

Dio onoga što su ovih dana radili pokazali su roditeljima i jedni drugima na završnoj priredbi koja je održana u dvorani za tjelesno OŠ *Ivan Milutinović*. Također, proglašene su i pobjedničke ekipe, iako slobodno možemo reći kako su ovdje svi pobjednici jer su odlučili slobodno vrijeme iskoristiti na najbolji mogući način u druženju s vršnjacima, zabavi, igranju i duhovnom rastu.

Iako je za njima zimski oratorij, planovi za naredni period ne prestaju. Čeka ih zimski oratorij u Monoštoru, duhovna obnova za animatore, te sedmake i osmake, a početkom korizme će se nastaviti subotnji oratoriji.

Održavanje zimskog oratorija financijski su pomogli Hrvatsko nacionalno vijeće i Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Ž. V.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marame, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Izdaje se jednosoban stan na Prozički u Subotici (42 kvm, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Prodaje se trobrazdni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Pokrajinsko tajništvo za urbanizam i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 14. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Službeni glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje

OBAVIJEST

o podnijetom zahtjevu za određivanje opsega i sadržaja studije o procjeni utjecaja na životni okoliš

Nositelj projekta NIS a. d. Novi Sad iz Novog Sada, Ulica Narodnog fronta br. 12, podnio je zahtjev za određivanje opsega i sadržaja studije o procjeni utjecaja na životni okoliš za PROJEKT za utvrđivanje izvedenog stanja i nastavak eksploatacije nafte i plina na eksploatacijskom polju Kelebija – ležište Pz + Sm.

Podaci i dokumentacija iz zahtjeva nositelja projekta mogu se dobiti na uvid u prostorijama Pokrajinskog tajništva za urbanizam i zaštitu životnog okoliša, Bulevar Mihajla Pupina 16, Novi Sad (prizemlje, ured br. 46), na telefon 021/487-46-90 ili na upit na adresu olivera.vucinic@vojvodina.gov.rs i natasa.knezevic@vojvodina.gov.rs.

Svi zainteresirani, u roku od 15 dana od dana objavljivanja ove obavijesti, mogu dostaviti svoje mišljenje u pisanoj formi na adresu Tajništva.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 17. 1. 2023.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišća emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sati i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Život preko grane

Novo poglavlje

Prošli vikend bio je pravi izazov prijeći granicu. Do sada, dok nisam počela živjeti u drugoj zemlji, o tim sam gužvama slušala samo u vijestima. Moram priznati da ih nikad nisam ovako doživjela. Kad slušate nekoga kako satima sjedi u autu i polako klizi prema granici, to vam ne zvuči dovoljno dugo kao kad vi sjedite u autu u koloni.

Sljedeća neugodnost u cijeloj situaciji su ljudi koji žele sve preko reda. Pa oni odvažniji, da ne kažem bahatiji, upalili su lijevi žmigavac i obišli kilometarsku kolonu. Svi ćemo se složiti da to nikako nije u redu. I onda svi oni koji stoje u istom redu oko kojeg netko obilazi, trube, negoduju, neki im i autom pokušavaju prepriječiti put. I baš u tom trenutku nastaje kaos. Ljudi izlaze iz automobila, svađaju se, prijete.

Netko me pitao čitam li kad sam u koloni. Ne, ne čitam, ponekad samo zatvorim prozor i nadam se da u svom ovom kaosu netko neće izvaditi pištolj i upucati nekoga. I ne, nisam paranoična, ali otkako se dogodila pucnjava po pješacima u mom rodnom Somboru, kao da me podsjetila da nisu svi ljudi normalni, da vladaju svojim bijesom i emocijama i da jednostavno moram biti oprezna.

Portage i pronalasci

Dugo sam tražila novi entuzijizam u sebi. Neku energiju koja će me tjerati da radim s užitkom. Aktivnost koja je za mene nova i koju jedva čekam. Ne znam je li prerađeno radovati se što ću je pronaći, jer me uhvatila tek prije nekoliko dana, ali riskirat ću i radovati se. Riječ je o veslanju zmajevih čamaca. Dobro, ova aktivnost nije nova u mom životu jer sam se nekoliko puta okušala u natjecanju ove vrste veslanja sa *Salašarima somborskim*, ali sada sam prvi put bila na treningu ekipe koja vesla samo takve čamce. I prije nego objasnim što su zmajevi čamci, moram pisati o treningu.

Segedin je poznat po veslanju i veslačima. To i ne čudi s obzirom na veličinu grada i činjenicu da se grad nalazi na Tisi. Općenito, imala sam dojam da je veslanje vrlo

popularan sport u Mađarskoj, tako da kad sve to zbrojim moje su pretpostavke točne. Malo sam se raspitala i uspjela pronaći kontakte i dogovoriti trening. Došla sam u dogovoreno vrijeme na dogovoreno mjesto i ostala zbunjena. Bilo je teretana, raznih sprava, ali nisam vidjela bazen u kojem se moralo veslati.

Veslanje bez pomjeranja

Znam da veslanje u bazenu zvuči čudno, ali smatram da je izazovno i neobično. To su natjecanja o kojima sam već pisala, gdje se dvije ekipe nađu u jednom čamcu, jedna naspram druge i na sučev znak svaka ekipa vesla na svoju stranu. To je kao povlačenje užeta na kopnu. Tim koji može preveslati drugi tim u jednoj minuti pobjeđuje.

Na mom prvom treningu takve scene nije bilo. Bio je samo jedan mali bazen, s puno obale i malo vode. Bazen za veslanje, sa sjedalima za veslanje na obali i s ogledalima. Pa nisam znala da tako nešto postoji.

Ovakve situacije me samo podsjećaju koliko volim nove i neobične stvari. Znam da mnogima nema smisla veslati u zatvorenom prostoru, a ne kretati se veslanjem. Ali imala sam osjećaj u tijelu i umu kao da se krećemo. Fizički sam bila još umornija, a voda se sigurno pjenila oko nas. Odlučila sam se pridružiti njihovom klubu i postati redovni član. Nadam se da će me ovo odvesti u nove avanture.

Dragon boat veslanje je sport koji potječe iz azijske tradicije, odličan je za rekreaciju, održavanje zdravlja, kondicije, ali i za druženje na otvorenom i kontakt s prirodom. Naravno, to će nam se dogoditi tek kad zatopli i izađemo na Tisu, što posebno jedva čekam. Ono što je dobro kod ove vrste veslanja je to što u timu mogu biti i mladi i stari, muškarci i žene. I svi zajedno veslaju u istom ritmu. I to čak njih dvadesetak.

No, više izvještaja o svemu donosim u nekom narednom broju, a posebno se radujem zapisu s natjecanja.

Gorana Koporan

Lana Virc, najbolja juniorka Subotice u 2022. godini

Potvrda uloženog truda

Prije četiri godine na sportskim stranicama *Hrvatske riječi* (u broju od 9. studenoga 2018.) pisali smo o **Lani Virc**, mladoj nadi subotičkog tenisa. Bio je to njezin prvi razgovor za novine, u kome je već zarana (sa samo deset godina) navijestila odlučnost u želji igračkog uspjeha. Samo četiri godine kasnije, zahvaljujući odličnim rezultatima na domaćoj i međunarodnoj sceni, mlada tenisačica TK *Spartak* iz Subotice proglašena je najboljom sportašicom Subotice za 2022. godinu u juniorskoj konkurenciji.

Godina za pamćenje

Proteklu godinu Lana će zasigurno dugo pamtiti, jer je u svoj igrački CV upisala nekoliko briljantnih rezultata poput osvajanja svog prvog jakog međunarodnog turnira, dvojnog naslova viceprvakinje Srbije u konkurencijama igračica do 14 i 16 godina (Lana je rođena 2008.), a kao kruna uspješne sezone ostaje srebro na Europskom ekipnom prvenstvu i četvrto mjesto na Svjetskom prvenstvu za igračice do 14 godina, te plasman u TOP 20 najboljih europskih tenisačica. Kao i uvijek, u neformalnoj sportskoj atmosferi razgovarali smo na temu njezine teniske priče. Skromna, kao i uvijek, Lana je spremno odgovorila na sva postavljena pitanja.

Što za tebe znači naslov najbolje sportašice grada Subotice?

Nagrada za najbolju sportašicu u juniorskoj konkurenciji zbilja mi puno znači, jer je ovo priznanje izboreno u zbilja jakoj konkurenciji izvrsnih rezultata svih subotičkih sportaša i sportašica.

Jesi li primanjem pokala namijenjenog najboljoj sportašici osjetila kako se u potpunosti isplatio golemi uloženi trud i sati provedeni na treninzima i turnirskim natjecanjima?

Jeste. Zbilja sam tijekom ove godine provela puno vremena na teniskom terenu, marljivo trenirajući sa svojim trenerom **Veselinom Rakočevićem** i igrajući mnoštvo domaćih i međunarodnih turnira. Također, veliku zaslugu imaju i moji roditelji koji su tijekom svih proteklih godina bezrezervno vjerovali u mene i moju sportsku budućnost.

Kako bi danas, sumirajući protekle godine, u najkraćim crtama opisala svoj teniski put?

Isprva sam tenis samo gledala na televiziji, a onda me je tata odveo na prvi trening. Svidjelo mi se i nastavila sam trenirati. Uskoro su stigli prvi uspjesi i osvojeni turniri u najmlađim starosnim kategorijama. I tako godinu za godinom, sve do ove 2022. godine kada je stigla konačna potvrda uloženog sportskog truda.

Igraš i protiv svojih vršnjakinja, ali i u konkurenciji igračica do 16 godina. Kada si shvatila kako možeš uspješno parirati i starijim protivnicama?

Upravo protekle godine, u dogovoru s mojim trenerom, počela sam nastupati i na natjecanjima za igračice do 16 godina i postizati pobjede. To me je uvjerilo kako se mogu ravnopravno nositi i sa starijima. Iskreno, nekad ima i straha i malo treme kada trebam igrati protiv starijih i tjelesno jačih suparnica, ali igram svoju igru; kada je to potrebno serviram svoj »trik servis« (servira od dolje) i borim se za svaki poen.

Znakovito je kako, za razliku od mnogih tenisača i tenisačica, nemaš problem igranja pred poznatom publikom na domaćem terenu.

Baš volim igrati na *Spartaku* kada me bodri cijela moja obitelj i brojna domaća publika, to me dodatno motivira i godi mi njihova glasna podrška. To se najbolje pokazalo kada sam upravo u Dudovoj šumi osvojila svoj prvi ETA turnir u konkurenciji do 16 godina.

Na koncu, reci nam što za tebe znači nastup u majici reprezentacije Srbije u kojoj si stigla i do pobjedničkog podija na Europskom prvenstvu?

Velika je čast i respekt biti dio reprezentacije koju čine zbilja odlične tenisačice **Teodora Kostović** i **Mia Ristić**, inače europska prvakinja u pojedinačnoj konkurenciji. Postignuti rezultati, na Europskom i potom Svjetskom

ekipnom prvenstvu, za mene su veliko sportsko postignuće i iskustvo koje će mi zasigurno koristiti u nastavku moje karijere.

Veselin Rakočević, trener koji s Lanom radi već punih pet godina i najzaslužniji je za njezin igrački napredak:

»Lana spada u red najtalentiranije djece koju sam imao prilike trenirati. Od njezine devete godine radimo studiozno, stavljajući akcent na dugoročne rezultate. Provodila je mnogo manje vremena na terenu od svojih konkurentica, ali je usprkos tome, po postignutim rezultatima uvijek bila u samom vrhu ženskog tenisa u Srbiji. Prethodna sezona je po meni bila prekretnica u njezinom razvoju, budući da je pored odličnih rezultata na domaćim turnirima stigla potvrda kvalitete i na međunarodnoj sceni. U narednom razdoblju očekuje nas podizanje broja treninga i sveukupno mnogo veća posvećenost tenisu u smislu broja tjedana provedenih na turnirima. Bez obzira na Lanine godine, predviđam da će se ona vrlo brzo oporovati u profesionalnoj konkurenciji«.

D. P.

RUKOMET

SP u Poljskoj i Švedskoj

Hrvatska muška rukometna reprezentacija igrat će u skupini G (Kristianstad, Švedska) na Svjetskom prvenstvu (11. – 29. siječnja). Prvi susret je zakazan za 13. siječnja (Egipat, 20.30), a slijede 15. siječnja (SAD, 20.30) i 17. siječnja (Maroko, 20.30).

POGLED S TRIBINA

Mislav Oršić

Malo se nogometaša može pohvaliti kako su bili strijelci protiv **Chelsea**, **Tottenham** i **West Hama**, a hrvatskom reprezentativcu i bivšem nogometašu *Dinama* je to pošlo za nogom u međunarodnim susretima Lige prvaka i Lige Europe. A sada, nakon transfera u *Southampton*, igrat će ponovno protiv istih rivala u najjačem nogometnom ligaškom natjecanju na svijetu – Premiershipu. Zaslužio je **Mislav Oršić** konačni nastup na najvećoj sceni, jer je proteklih godina bio uvjerljivo najbolji igrač *Dinama*, ali i sve jača karika u sjajnoj postavci hrvatske nogometne reprezentacije i treće momčadi na nedavno završenom Svjetskom prvenstvu. Igrajući u pet posljednjih godina u modroj majici (2018. – 2023.) na 132 službena susreta postigao je zavidnih 57 golova, često presuđujućih. Baš kao što je onaj treći u hat-tricku protiv *Tottenham* (3:0) donio višestrukom hrvatskom prvaku prvo četvrtfinale

Lige Europe u povijesti. Zabio je, također, i povijesni hat-trick *Atalanti* (3:0), ali ipak će zauvijek pamtili pogodak za pobjedu protiv Maroka (2:1) u malom finalu SP-a u Kataru. Dodajmo kako je na SP-u ubilježio i dvije asistencije (**Majer** za 4:1 protiv Kanade i **Petković** za 1:1 protiv Brazila). I sve je to napravio Mislav, rođen 29. prosinca 1992. u Zagrebu, pa je naprosto nevjerojatno kako je ovakav nogometni talent *Dinamu* zapao za oko tek u njegovoj 26. godini. Do potpisa na Maksimiru, isprva je nosio majice: *Intera* (Zaprešić), *Spezie* (ITA), *Rijeke*, *Celja* (SLO), *Jeonnam Dragonsa*, *Changchun Yatai* i *Ulsan Hyundai* (KOR). Od ovoga siječnja 2023. igrat će za momčad *Southampton* (skupa s **Duje Čaleta Carom**) za koju je nekada nastupao i njegov reprezentativni kolega **Dejan Lovren** prije odlaska u *Liverpool*. Tko zna, možda su *sveci* (nadimak *Southampton*) samo prvi korak prema mnogo većoj momčadi koja pristaje ovakvom nogometnom talentu. Pored **Ivana Perišića** (*Tottenham*), Hrvatska sada ima tri nogometna predstavnika u najjačem klupskom prvenstvu. Puno sreće i golova, Mislave!

D. P.

Narodne poslovice

- * Glas većine nije dokaz pravednosti.
- * Tko svoj teret mjeri, može ga i nositi.
- * Daj što tražiš i traži što želiš.

Vicevi, šale...

Učiteljica razgovara s učenicima o njihovom budućem poslu.

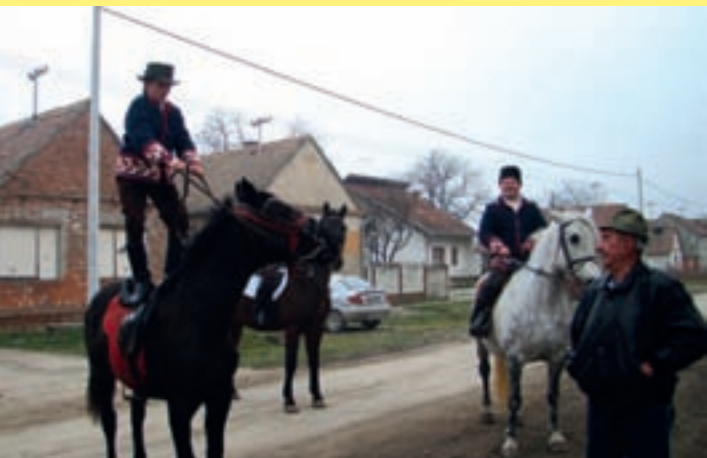
- Perice, što ćeš raditi kad porasteš?
- Kad porastem, oženit ću se, kupovat ću ženi dijamante i skupe bunde, izvoditi je u skupe restorane i kupiti joj posljednji model *ferrarija*.
- Bravo, Perice! Sjedi... A ti, Marko?
- Ja sam ranije htio biti astronaut, ali sada bih htio biti Pericina žena.

Mudrolije

- * Tko prima uslugu ne smije je zaboraviti. Tko pruža uslugu ne smije je pamtit.
- * Ponos i oholost zaguši skromnošću, licemjerje nadvladaj jednostavnošću, a pohlepu rasprši zadovoljstvom.
- * Narav je slična u svih ljudi, navike su ono što ih razlikuje.

Vremeplov – iz naše arhive

Pokladno jahanje u Dopsinu (RH), 2009.

Gustiranje

Piše: Ivan Tumbas

Teta Janja Fejzbuk

Ej, kad se sitim davni vremena kad su ženska čeljad nediljom poslipodne izašla na sokak, pa svaka sa sobom ponela šamedlu i udri u pripovitku, jel, moš se kast plećkanje, koja je šta čula, vidila, jel se trevila na kakom događaju. U ta vremena mi dica, kad smo prolazili sokakom, znali smo da žene koje side moramo uvijek pozdravljat s »faljen Isus«, »ljubim ruke« jel »dobar dan«, al ne daj, Bože, proć, a ne javit se. Zacigurno da 'š bit ben, jel će žene kast nani. Onda bi se drukput unaprid javljali. Kazna bi bila cigurna: kad naiđe sladoledaroš, nema obećani kuglji sladoleda. To je bila veća kazna neg ćuška. Eeeej, a danas su majke još dospivenije, jel side za kompjutorom i kvrcaju na društvenoj mreži, Facebooku. A to je isto tako ko kadgod kad su sidili na sokaku, al nema dičije graje. Čuo sam je od teta Janje, koja je obaško brza na društvenoj mreži. Žena ko žena, kad štogod zaintači, dok ne istura šta je nagustirala ne manjiva se. Tako teta Janja furtom rondzala tetku Vranji da joj kupi kompjutor. Moj tetak je bio čvrst, al nakratko, jel je brzo omekšo i popuštio kajase. Tetak Vranje je prodo suprasnu krmaču da kupi ovo crno čudo kompjutor. Al teta Janja se dala u nevolju: kako se uputit u to kvrcanje? Cilu noć je gustirala. Sutra izašla na sokak tražit pomoć od komšijske dice. Oma oni uputili tetu Janju i kako se povećavaje slova, da ni očale ne tribaje. Ovo joj je obaško bilo drago. Veli dici: »Kad moš teta Roza, ona ne čuje a jedva vidi, a sad je ne moš odvijat od kompjutora, kuma Marija, komšinca Piroška, i ona zjalava Isidora se uputila, kako ja ne bi?«. Na to tetak Vranje kaže: »Pa kad znaš heklat, parat stare cvetere i od nji praviti nove, pa i šlingovat, onda si valjda kadra naučit kako se kvrci«. Ufriško teta Janja, fala Bogu dragom, naučila. Toliko joj bilo drago da ne mora ić subatom ujtru na pecu, vandrovat po selu, sidit na sokaku. Samo stisne puce i oma se vidi ko se rasto, jel švalera, kome su struju ocikli, kako će vrime bit, kad će poštaš donet penziju. Tako se teta Janja požalila i izdivanila kako je prošla. Žive sramote! Slučajno stisla niko puce, a onda sve nike gole gujce poiskakale i nikako ne moš otrt, samo iskaču nike prsate. O, jezus Marija, jedva se otarasila od te napasti. A posli tog se počeli niki matori javljat, pa joj nude da dođu masirat i još da imadu skupe limuzine, dobre penzije i da bi je volili odvest u banju da se kupaju i posli... već grijota mi kast šta! Da zlo bude veće, naišo Vranje, zablenduco se i ima šta vidit! Kaže: »E sad, ako ti tresnem tu škatulju o glavu«, opcuje. »Ko mi kriv kad sam to vražije dilo kupio za moju kardošku koju sam moro prodat. Vištice jedna, našla si se švalerat u tim godinama. Otkako sam puštio da to čudo dođe u moju kuću, manila se pranja košulja, košinjac nije očišćen, josag nije namiren, a već tri dana podgrijavaš grava; manila si se i kuvanja, a šporelj ladan«. Tetak Vranje se zdravo rasrdio i rondza teta Janji »dosta je ovog tvog kvrcanja«, pa teta Janja fejzbuk komšinci oma javi da će se čut, dok Vranje ode u varoš. Čim je tetak koracio priko basamage nogu i zatvorio vrata, oma udri u kvrcanje.

Rič po rič

Naš...

Piše: Željko Šeremešić

Kako se unišlo u Novu godinu baka Janja i druge mal-mal pa kevo su. Ta svaki dan. Već mož sate navit na nje. Šest sati i evo su. Baka Janja unilazi prva. Posidale pe se gleđu koja će prva krenit. Vidim baka Janja ope ima šta reć. Ta ona što zna. Mogla bi svetom Petru bit desna ruka. Počinje: »Eto, ne znam jel da rekнем jel da ne rekнем. Ako rekнем, možda neće bit dobro, a ako ne rekнем, biće možda još gorje. Niki dan smo se divanili od naši, navijanju naši protiv naši i tako to. Sade kad rekнем malo ću unić na strina Evčin teren, što bi kazali moderno no moram reć. Ne može trunit u mene. Eto sade imamo i ministra, našeg ministra. I eto naš ministar ošo kod nas na našu televiziju. I tako j lipo divanio da sam se skoro rasplakala. Eto, ka' sam zaspavala, ta i sanjala sam ga kako lipo divani«. Bome baka Manda ni ne čeka redovno da završi pa sva važna divani: »Imaš pravo, Janjo. Od tog se baš do sad i ni smilo naglas divanit. Da nas niko ne zariziva, ko da ne postojimo tu od vike vikova. I da nikad nismo nikom bili na štetu. I sade su se vala pametno dositili da jednog našeg metnu na tako važno misto. Ta dragi Bog da ne čuje, ko da se čeka da svi poumiremo, da nas ostane par, pa da onda kogagod metnu«. E sad strina Evča pruža jezik. Sasmo na njezinom terenu vidim. Tu j' ona kuvana i pečena. Objašnjava kako to baš ne ide tako kako svi mislu. Triba bit strpljiv, triba da se mlogo stvari nadesi pa kad se sve to poklopi dođeš na red. »Ima ko sve na to misli, zato postoji što bi rekli moderno demokratija i politika. Oni se za sve brinu. Pa da i naš dođe na red«, sva važna će. Mislim se da j' baš potrefila reć. Tako da će ju kogod baš, baš poklopit. Vidim da j' baš u živac potrefila baka Maricu. »Evča, Evča... šta ti divaniš priko bundiva. Pa ispadne da j' ova naša politika ko sigranje kako. Eto triba da nama tu šta god da se potrefi, da dođeš na red. Tu na vr uvijek triba da budu oni najbolji, najvridniji. Što se ne plašu kazat u brk. Kazat istinu. Borit se za pravdu. E, taki je naš ministar. I prija je lipo divanio, a sade ja baš sve potrefio. Ministarski, što bi rekli. Pa nek puknu, kad je naš«. Vidim i baka Tonka naćulila uše. Vidim da i razumi što se divani. »Čeljadi, eto i ja sam gledala i sve čula. Bome jest da bi mogo bit mlađi i lipši taj naš ministar, jest jest. Al što taj divani. Što mudro, to mudro. Pa sve drži u malom prstu. I ni mu stra istinu kazat pa ma komu žuljilo. I ko što j' rekla Janja svaka mu na mistu. Jest da bi ja tu malo još nabasanjila, al ipak je on bio na naše televizije, pa je još i ministar. Pa moraš i pazit«, na sve će baka Tonka. Baka Janja ništa više ni reć ne mora. Već mi sam pogledi i ja znam šta mi je. Bome i ja sam naštudio šta reć: »Cila kuća je gledala kako divani. Probo ga je malo driblat, što b' rekli metnit na tanki led onaj što vodi, al ni se do. No, ja se odviše plašim da i on komugod neće baš valjat. Ta naš uvijek našem smeta. Vidim da bi on povezo naše. Da više spaju neg razdvaju. Da se ispuni štoj obećano pa još potpisano. Ta ako komšije već ne možu bit najveći rodovi, barem neg jedan drugom prst u oko ne guru«. Ajd što j' baka Janja od dragosti maramu skinila, al je bome i strina Evča isklištila, iznenadita.

U NEKOLIKO SLIKA

Ledene radosti

Pogača s makom

Nema tko ju ne voli, nema tko ju ne pravi – njezino veličanstvo pogača! Možda je najpoznatiji nadjev za pogaču mak, ali pravi se i s rogačom, višnjama, orasima, bundevom... Za ovu vrlo zastupljenu slasticu postoji puno sličnih recepata, a za nas ju je peklaiskusna kuharica **Roza Gabrić** iz Subotice. Kao dijete najviše je volila maminu pogaču, koja je, kako kaže, bila poznata u cijelom šoru kao najbolja.

»Moja mama **Marcela Horvacki** znala je jako dobro praviti pogaču. Njezina pogača je bila fina i kad je bila prazna, tj. s mašćom i soli. Uvik nam je pravila nediljom, da imamo užnu dok smo se sigrali na leđini s drugom dicom iz okolni salaša. Živili smo u Đurđinu.«

Roza je recept za pogaču vremenom usavršavala, iako je osnovica mamina. Nekada se koristila mast, ali naša kuharica kaže kako je tijesto mekše kad se stavi ulje. Također, mama joj nije razvlačila tijesto oklagijom, već rukama. Roza kaže da ona radi i na jedan i na drugi način.

Sastojci:

1 kg glatkog brašna
svježi kvasac
2 dl ulja
3 jušne žlice šećera
0.5 l mlijeka

2 jaja
prstohvat soli
ulje za premazivanje
0,5 kg mljevenog maka
korica limuna

Priprema:

U posudu prosijati 700 g brašna i dodati ulje, dva umućena jajeta, sol, šećer i 300 ml mlijeka. Na to izmrviti kvasac i sačekati da krene 15-ak minuta. Tada treba početi mijesiti tijesto i dodavati postupno ostatak brašna i mlijeka. Tijesto se mijesi 15 minuta, odnosno dok se ne stvori ujednačena masa. Treba mekano umijesiti tijesto i ostaviti da se diže sat vremena. Za to vrijeme pripremi se nadjev – u našem slučaju mak izmiješati sa šećerom, omjer 70:30, odnosno po ukusu i dodati narendanu koricu limuna.

Kad se tijesto digno podijeliti ga na tri dijela. Formirati jupke i ostaviti ih još koji minut da odmore (ovo je važno raditi na stolnjaku zbog kasnijih postupaka). Jupku po jupku razvlačiti na debljinu 2 cm oklagijom ili prstima. Da bi se jupka bolje razvukla može se malo premazati uljem. Na razvučeno tijesto staviti nadjev, mak, po cijeloj površini i pošpricati s nekoliko žlica ulja. Pogaču motati uz pomoć stolnjaka tako što se diže rub sve više i više, sve dok se cijela ne umota. Gotovu pogaču poredati na pleh i premazati uljem. Peći na 200 stupnjeva 40-ak min, dok ne porumeni. Kad se ispeče, pogaču ponovno premazati uljem i pokriti krpom da »izmoli Boga«. Rezati kad se ohladi.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

5+plus**Paket
SIGURNOSTI**

za samo

3.600 RSD**GODIŠNJE****Osiguranje
drugačije od svih**

Opres u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo 3.600RSD godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici
(oluja, grom, grad, snežna lavina i poplava)

MILENIJUM[®]
OSIGURANJEwww.mlos.rs
011/ 715 33 00**RADIO MARIJA**

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

ILI-ILI**AKCIJA**Prijključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po 1 dinar ili
 - 12 meseci sa 50% popusta

**Astra
Telekom**

011 44 22 009

Najbolji hrvatski tamburaši /Hrvatska/

Ansambl Ruže /Subotica/

Veliko prelo 2023.

*Tehnička škola "Ivan Sarić",
Trg Lazara Nešića 9, Subotica*

28.01.2023.

informacije: 064/6590635 radnim danima od 8-14 sati.